

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Zdeněk Sedlák

Jan Merell (1904-1986)

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D.

Praha 2015

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 28. dubna 2015

Bibliografická citace

Jan Merell (1904-1986) [rukopis] : Diplomová práce / Zdeněk Sedlák ; vedoucí práce: Doc. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D. -- Praha, 2015. -- 65 s.

Anotace

Diplomová práce vznikla jako výstup z inventarizace archivního fondu Jan Merell v dokumentačním středisku Centra dějin české teologie. Úvodní studie nabízí přehled o životě prof. Jana Merella, českého kněze, biblisty, poradce na 1. a 3. zasedání 2. vatikánského koncilu a dlouholetého učitele a děkana na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě. Obsahová prezentace seznamuje se základními informacemi o archivním fondu, jeho vývoji, dějinách i archivních charakteristikách. Podává rovněž stručný rozbor obsahu fondu a záznam o sestavení archivní pomůcky. Dále prezentace seznamuje s vybranými zajímavými archiváliemi a jejich obsahem. Přímým výstupem z inventarizace je archivní pomůcka, která tvoří integrální součást diplomové práce jako její třetí kapitola. Archivní pomůcka obsahuje soupis jednotlivých archiválií podle jejich řazení do inventárních čísel a kartonů.

Klíčová slova

Jan Merell, dějiny české biblistiky, archivní fond

Abstract

Jan Merell (1904-1986)

This thesis serves as the output of an enumerative survey of Jan Merell archive fund in the documentary centre of the Centre for History of the Czech Theology. The opening study provides an overview of basic life facts of Jan Merell, a Czech catholic priest, a Bible scholar, an advisor at the first and third period of the Second Vatican Council and a long-time teacher and dean at the Cyril and Methodius Theological Faculty. The presentation introduces the basic information about the archive fund, its development, history and archive characteristics. Furthermore it presents a brief study of the fund content and an overview of the archive tools assembly. Then the presentation brings in selected interesting archival documents and their contents. Output of the enumerative study is an archive tool that forms the third chapter of this thesis. The archive tool contains the list of the particular archive documents according to their inventory and file numbers.

Keywords

Jan Merell, history of the czech biblical studies, archive fund

Počet znaků (včetně mezer): 133 871

Poděkování

Mé poděkování patří v první řadě vedoucímu diplomové práce Doc. PhLic. Vojtěchu Novotnému, Th.D. Za cenné podněty vděčím také Mgr. et Mgr. Michalu Sklenářovi a Mgr. Pavlu Jägerovi. Děkuji také Robertu Bennu Štěpánkovi za vysvětlení k obsahu francouzsky psaných dokumentů, Dmytru Romanovskému a Petru Konopíkovi za povzbuzení a dar prmičních obrázků Jana Merella.

Obsah

Úvod.....	7
Zadání práce	7
Postup práce	7
1. Život Jana Merella.....	11
1.1. Mládí a studia	11
1.2. Počátky kněžského, vědeckého a pedagogického působení.....	12
1.3. Zatčení a věznění v koncentračních táborech.....	13
1.4. Poválečné období	16
1.5. Jan Merell a 2. vatikánský koncil.....	18
1.6. Doba uvolnění a normalizace	20
1.7. Závěr života.....	24
1.8. Merellova publikační činnost	24
2. Obsahová prezentace.....	27
2.1. Základní informace.....	27
2.2. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	27
2.3. Archivní charakteristika archivního fondu.....	27
2.4. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	28
2.5. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení pomůcky.....	30
2.6. Zajímavé archiválie v jednotlivých tematických okruzích.....	32
2.7. Další myšlenky a zajímavé momenty z archiválií fondu	36
3. Archivní pomůcka.....	43
Závěr	58
Shrnutí dosažených výsledků	58
Shrnutí poznatků.....	58
Závěry.....	59
Seznam použitých zkratk.....	61
Seznam literatury	62
Přílohy	65
Hymnus na Krista z Listu Filipánům, verše 2,6–11	65

Úvod

Zadání práce

Jádro této diplomové práce tvoří příprava archivní pomůcky k fondu Jan Merell v dokumentačním středisku Centra dějin české teologie. Archivní fond Jan Merell byl dosud jen hrubě roztríděn, což neodpovídalo faktu, že jeho původce patří k nejvýznamnějším osobnostem české církve 20. století. Zpracování archivní pomůcky má badatelům výrazně usnadnit orientaci ve fondu.

Archivní pomůcka je integrální součástí diplomové práce jako samostatná kapitola, uvedená v jejím závěru. Předchází jí úvodní studie o životě Jana Merella a obsahová prezentace archivních materiálů. Obsahová prezentace usiluje o podání základní charakteristiky archivního fondu a rovněž o vystižení toho, co lze z archiválií fondu zjistit o Merellově práci publikované i nepublikované.

Postup práce

Nejprve jsem si prostudoval odbornou literaturu, zadanou vedoucím diplomové práce. Později jsem si pak průběžně pročetl několik dalších odborných publikací, souvisejících s tématem práce.

Přehled prací o Janu Merellovi

Lexikograficky zpracovaná životopisná data Jana Merella podávají Novotný¹ a Novotný – Vaňáč – Kunštát², ve stručnější podobě i Hanuš³ a Petráček⁴. Petráček se také poměrně podrobně věnuje dvěma Merellovým dílům, kterými jsou *Studium a četba Bible: Podle encykliky Pia XII: O časovém podporování biblických studií*⁵ a *Cesty k dnešní katolické biblistice*.⁶ Bartoň píše zejména o Merellových překladech knih Nového zákona a jejich vlivu na jiné české překlady.⁷ Merellovy populárněji

---

¹ NOVOTNÝ, Vojtěch. Merell, Jan. *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*. Nordhausen: Verlag Traugott Bautz, 2013, sv. 34, s. 959–962.

² NOVOTNÝ, Vojtěch – VAŇÁČ, Martin – KUNŠTÁT, Miroslav. *Biografický slovník katolických teologických fakult v Praze 1891–1990*. Praha: Karolinum, 2013, s. 89–91.

³ HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 98.

⁴ PETRÁČEK, Tomáš. *Bible a moderní kritika: česká a světová progresivní exezeze ve víru (anti-)modernistické krize*. Praha: Vyšehrad, 2011, s. 295–296.

⁵ Tamtéž, s. 270–275.

⁶ Tamtéž, s. 296–298.

⁷ BARTOŇ, Josef. *Moderní český novozákonní překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2009, s. 13–15, 45, 83, 85–89, 91, 104, 142–143, 145, 148–149, 151, 157–160, 175, 181.; BARTOŇ, Josef. Pět

psané, převážně biblisticky laděné články otištěné v Katolických novinách příznivě hodnotí a některé z nich přetiskují Paulas a Šebek.⁸

Řadu údajů, týkajících se Merellova působení na teologické fakultě,⁹ resp. mimo ni,¹⁰ uvádí Novotný, který mimo jiné publikuje také rozsáhlou vzpomínku Jana Merella na „reorganizaci“ bohosloveckých fakult.¹¹ Tentýž autor Merella také zmiňuje v další publikaci v souvislosti s Ústředím teologie a Teologickou komisí.¹²

Vaško uvádí v 1. díle *Neumlčené* jedinou zmínku, týkající se vydání Merellova *Úvodu do Nového zákona*.¹³ V druhém díle použil Merellovy vzpomínky jako podklad pro podkapitoly o „reorganizaci“ bohosloveckých fakult.¹⁴ Ve svém životopise dvakrát zmiňuje skutečnost, že Jan Merell byl rektorem kostela sv. Václava v Dejvicích.¹⁵

Poměrně dobrou pomůckou mi byla diplomová práce Jana Primuse *Jan Merell jako překladatel a biblista*.¹⁶ Tato práce obsahuje zatím nejpodrobnější Merellovu biografii a stručné charakteristiky řady jeho publikací. Zaostala sice poněkud za možnostmi svého tématu, avšak výrazně mi pomohla při základní orientaci v bohatém životě i díle Jana Merella.

Podrobněji se Merellovým životem a dílem do roku 1963 zabývá také Bartůněk.¹⁷ Zedníček se v Merellově biografii soustřeďuje především na jeho působení na fakultě a zvláštní pozornost přitom věnuje „reorganizaci“ bohosloveckých fakult.¹⁸ Tichý

českých novozákonních překladů: Nové zákony od Českého ekumenického překladu do roku 1989. Praha: Česká biblická společnost, 2013, 45, 62–63, 98, 181–182.

⁸ PAULAS, Jan – ŠEBEK Jaroslav (ed.). *Katolické noviny 1949-1989*. Praha: Katolický týdeník, 2009.

⁹ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990: Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007.

¹⁰ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Teologie ve stínu: Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007.

¹¹ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 440–449.

¹² NOVOTNÝ, Vojtěch. *„Běda církvi ...“: Bonaventura Bouše burcující*. Praha: Karolinum, 2012.

¹³ VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po II. světové válce*. I. díl, Praha: Zvon, 1990, s. 191.

¹⁴ VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po II. světové válce*. II. díl, Praha: Zvon, 1990, s. 206–212.

¹⁵ VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. Vlastní životopis. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 271, 328.

¹⁶ PRIMUS, Jan. *Jan Merell jako překladatel a biblista* [rukopis] : Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013.

¹⁷ BARTŮNĚK, Václav: Jan Merell. In MERELL, Jan: *Kázání na hoře*. Praha: Česká katolická Charita 1964, s. 77–88.

¹⁸ ZEDNÍČEK, Miroslav: Prof. ThDr. Jan Merell. In BROŽ, Jaroslav – MIKULICOVÁ, Mlada (eds.): *Sborník Katolické teologické fakulty, sv. VIII: K 100. výročí narození prof. ThDr. Jana Merella*. Praha: Karolinum, 2006, s. 9–15.

vysvětluje význam Merellova objevu a publikace celého textu papyru P⁴, jakož i význam studia papyrů.¹⁹

Kubalík uspořádal Merellovy vzpomínky na věznění v době nacismu.²⁰ Vlastní vzpomínky na věznění a na spoluvězně Merella publikovali Beneš²¹ a Bič.²² Hoffman zmiňuje Jana Merella pouze v soupise českých vězňů v Dachau, který obsahuje stručné zmínky o době a místech věznění a důvodu zatčení.²³

Balík a Hanuš popisují Merellovu účast na 1. a 3. zasedání 2. vatikánského koncilu.²⁴ Ostatní z níže uvedených autorů se zmiňují o Janu Merellovi jen příležitostně a v malém rozsahu.

Zpracování archivní pomůcky a obsahové prezentace

Vlastní archiválie jsem nejprve zaevidoval do pracovního souboru tabulkového procesoru MS Excel. Přitom jsem do souboru vedle obsahu dané archiválie zaznamenal také její původní zařazení ve fondu (označení kartonu, slohy, popř. obálky nebo volné uložení v kartonu). Při řazení do inventárních čísel jsem pak kromě obsahu dané archiválie přihlížel především k jejímu původnímu řazení ve fondu, abych co možná nejvíce respektoval řazení autora. Autorovo řazení, někdy na první pohled méně logické, totiž může budoucímu badateli naznačit souvislosti, které by po případném přemístění na jiné místo fondu přestaly být zjevné. Proto jsem zachoval např. i původní skladbu zápisů z jednání fakultních rad, která na rozhraní inventárních čísel 60 a 61 není čistě chronologická. Jen ojediněle, v případech markantní úzké souvislosti obsahu, jsem spojil archiválie z různých kartonů či sloh do jediného inventárního čísla.

Ve většině případů tak původnímu obsahu slohy (odkládací mapy) odpovídá obsah inventárního čísla. Obsah řady inventárních čísel jsem ovšem sestavil z archiválií

---

¹⁹TICHÝ, Ladislav: Jan Merell, papyrus P4 a význam novozákonních spisů dnes. In BROŽ, Jaroslav – MIKULICOVÁ, Mlada (eds.): *Sborník Katolické teologické fakulty, sv. VIII: K 100. výročí narození prof. ThDr. Jana Merella*. Praha: Karolinum, 2006, s. 146–153.

²⁰KUBALÍK, Josef: Ze vzpomínek prof. ThDr. Jana Merella. *Duchovní pastýř* 1987. roč. 36, č. 10, s. 156–157.

²¹BENEŠ, Josef: Vzpomínám. In POKORNÝ, Ladislav (ed.): *Slovo a život: sborník studií vydaný k sedmdesátým narozeninám prof. ThDr. Jana Merella, děkana Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Litoměřicích*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1974, s. 10–12.

²²BIČ, Miloš: Před třiceti lety. In POKORNÝ, Ladislav (ed.): *Slovo a život: sborník studií vydaný k sedmdesátým narozeninám prof. ThDr. Jana Merella, děkana Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Litoměřicích*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1974, s. 13–17.

²³HOFMANN, Bedřich. *A kdo vás zabije... : Život a utrpení kněžstva v koncentračních táborech*. 2. vydání. Píseň: Společenské podniky, 1946, s. 334.

²⁴BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jirí: *Letnice dvacátého století: druhý vatikánský koncil a české země*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2012.

uložených v kartonech volně (mimo odkládací mapy). V těchto případech byl jediným třídícím kritériem obsah dané archiválie. Pořadí inventárních čísel jsem volil tak, aby na sebe pokud možno navazovala inventární čísla s příbuzným obsahem.

Pro bližší identifikaci obsahu a pochopení souvislostí mezi jednotlivými archiváliemi jsem se také průběžně pokoušel identifikovat některé uložené texty s texty publikovanými. Rovněž jsem si pro potřeby pozdější obsahové prezentace vypisoval poznámky k obsahu zajímavých dokumentů.

Pokud se týká citací, respektoval jsem, s výjimkou evidentních pravopisných chyb, skutečné znění dochované v archiváliích, a to i v těch případech, kdy docházelo ke kolísání (např. psaní Nový Zákon i Nový zákon apod.). Po sestavení archivní pomůcky jsem přistoupil ke zpracování úvodní studie a obsahové prezentace.

V první části obsahové prezentace (podkapitoly 2.1. až 2.5) jsem uvedl údaje poskytující základní charakteristiku archivního fondu. Ve druhé části (podkapitoly 2.6. a 2.7.) popisují některé archiválie, zajímavé z hlediska života Jana Merella a jeho biblistické, resp. teologické práce. Sleduji zde mj. i myšlenky z jeho homilií.

1. Život Jana Merella

1.1. Mládí a studia

Jan Merell se narodil 10. května 1904 na pražských Královských Vinohradech jako syn městského doručovatele Zdislava Merella a jeho manželky Jany, rozené Schluderpacherové.²⁵ Po absolvování obecné školy na Královských Vinohradech se stal studentem arcibiskupského gymnázia v Bubenči (1915–1923)²⁶. Po celou dobu zde studoval s vyznamenáním a maturitní zkoušku složil dne 23. června 1923 rovněž s vyznamenáním.²⁷

Následovalo jeho studium na Teologické fakultě Univerzity Karlovy (1923–1927), a rovněž tady studoval s výborným prospěchem. Později složil rigorózní zkoušky a byl jmenován doktorem teologie.²⁸ Ve své promoční děkovací řeči – promoce se konala 28. června 1933 – s vděčností vzpomíná kromě rodičů také na tetu Annu Schluderpacherovou, svého třídního profesora z bubenečského gymnázia P. Cyrila Ježe, spolubratra ze semináře Josefa Hájka a představeného Jana Paulyho.²⁹ Tématem jeho disertační práce byla *Bolest v Písmě svatém Starého a Nového zákona*.³⁰

Merellův mladší bratr Josef, který se narodil 10. srpna 1905, se stal rovněž knězem a také členem rytířského řádu Křížovníků s červenou hvězdou.³¹ Na kněze byl vysvěcen 21. prosince 1929 a působil v duchovní správě v Kynšperku nad Ohří, v Mostě a v Praze. Zemřel 7. října 1984.³²

---

²⁵ Inventární číslo 1 Personalia – listiny, doklady apod. Křestní list Jana Merella, vystavený 17. 2. 1939.

²⁶ Inventární číslo 2 Personalia – životopisy a výročí. *Curriculum vitae: Dr Jan Merell*;

²⁷ Centrum dějin české teologie (dále jen CDČT), digitalizovaný archiv osobních spisů profesorského sboru teologické fakulty (materiál dříve uložený ve spisovně Katolické teologické fakulty, nyní v Archivu Univerzity Karlovy). *Curriculum vitae dra Jana Merella, soukrom. docenta a asistenta bohosl. fakulty Karlovy univerzity v Praze*.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Inventární číslo 1 Personalia – listiny, doklady apod. Promoční děkovací řeč Jana Merella.

³⁰ NOVOTNÝ, Vojtěch – VAŇÁČ, Martin – KUNŠTÁT, Miroslav. *Biografický slovník katolických teologických fakult v Praze 1891–1990*, s. 89.

³¹ PRIMUS, Jan. *Jan Merell jako překladatel a biblista*, s. 8.

³² Inventární číslo 1 Personalia – listiny, doklady apod. Parte P. Josefa Merella.

1.2. Počátky kněžského, vědeckého a pedagogického působení

Na kněze byl Jan Merell vysvěcen pražským arcibiskupem Františkem Kordačem dne 3. července 1927,³³ primiční mši slavil o dva dny později.³⁴

Po vysvěcení působil jako kaplan v západočeském Stříbře (1. 9. 1927 – 31. 8. 1929) a na pražském Smíchově (1. 9. 1929 – 30. 9. 1934). Na Smíchově působil také jako výpomocný učitel náboženství na místním reálném gymnáziu.³⁵ Ve Stříbře se zapojil do menšinového hnutí a sociální pomoci pro českou menšinu. Sociální pomoci se věnoval i na Smíchově, kde pracoval v České katolické charitě, pořádal přednášky a z jejich výtěžku organizoval spolu s dalším kaplanem Josefem Hájkem materiální pomoc nezaměstnaným.³⁶

V roce 1933 dosáhl doktorát teologie a ke dni 1. 12. 1934 byl ustanoven asistentem na Bohoslovecké fakultě Karlovy univerzity v Praze s úkolem připravit se odborně pro stolicí biblických věd. Proto studoval jako stipendista československé vlády celkem šest semestrů na odborných školách v zahraničí. Na Papežském biblickém institutu v Římě (1934–1936) byl posluchačem kardinála A. Bey a v Paříži³⁷ (1936–1937) studoval na Sorbonně (Faculté des Letters) a na École pratique de Hautes Études. Kromě toho se věnoval odbornému papyrologickému a filologickému studiu také v Cambridgi, Oxfordu a Lovani.³⁸ Během studií objevil v Paříži část papyru P⁴ s textem evangelia podle sv. Lukáše. Publikací celého textu tohoto velmi starého papyru,³⁹ datovaného pozdějšími pracemi jiných autorů do 3. či dokonce 2. století, se stal Merell již v mladém věku známým ve vědeckých kruzích. O významu Merellovy práce z roku 1938 svědčí i to, že je citována dodnes.⁴⁰

Po návratu ze zahraničí přednášel od října 1937 na Bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy Nový zákon jako asistent a suplent. Plánovanou studijní cestu do Palestiny, na niž získal v roce 1939 Denisovo stipendium, již z důvodu okupace českých zemí nemohl uskutečnit.⁴¹ 24. března 1939 se habilitoval na téže fakultě pro obor biblického studia Nového zákona a vyšší exegese obhajobou práce *Papyry a kritika novozákonního*

³³ Inventární číslo 2 Personalia - životopisy a výročí. *Curriculum vitae: Dr Jan Merell.*

³⁴ údaj z primičních obrázků (z vlastnictví autora této diplomové práce).

³⁵ CDČT, digit. archiv prof. sboru. Osobní výkaz Jana Merella.

³⁶ Inventární číslo 2 Personalia – životopisy a výročí. *Curriculum vitae: Dr Jan Merell.*

³⁷ vlivným přímluvcem při sjednávání pařížských studií a také stipendií mu byl prof. Cibulka (viz níže).

³⁸ Inventární číslo 2 Personalia – životopisy a výročí. *Curriculum vitae: Dr Jan Merell.*

³⁹ MERELL, Jan. *Nouveaux fragments du Papyrus 4.* Paris: J. Gabalda et compagnie, Paris, 1938.

⁴⁰ TICHÝ, Ladislav. Jan Merell, papyrus P4 a význam novozákonních spisů dnes, s. 146–148.

⁴¹ Inventární číslo 2 Personalia - životopisy a výročí. *Curriculum vitae: Dr Jan Merell.*

textu.⁴² Veniam docendi pro tento obor získal 11. dubna 1939.⁴³ Bartůněk cituje z habilitační kritiky následující: „Vědecký přínos habilitačního Merellova spisu spočívá v důkazu, že třeba změnit dosavadní metody textové kritiky, což se tušilo, když byly objeveny papýry Chester Beatty ze III. stol.“⁴⁴

V říjnu roku 1940 se Jan Merell přestěhoval z ulice *Pelléovy* v Praze - Bubenči do č. p. 167 v ulici *Dvorská* v Praze - Dejvicích. Aniž by se potom někam stěhoval, změnil 2 x adresu trvalého bydliště: nejprve se v roce 1946 v důsledku změny katastrální hranice stal obyvatelem č. p. 715 v ulici *Pod vyhlídkou* ve Střešovicích⁴⁵ a koncem 70. let získala tato část ulice opět nové jméno - *U přechodu*.

1.3. Zatčení a věznění v koncentračních táborech

1.3.1. Zatčení a internace v Zásmukách

Po uzavření vysokých škol založil jako náhradu za uzavřenou teologickou fakultu pražský arcibiskup Karel Kašpar Arcidiecézní bohoslovecké učiliště.⁴⁶ Poté, co se toto učiliště po záboru dejvického semináře muselo přesunout do Dolních Břežan, začal na něm od podzimu 1942 přednášet biblická studia Jan Merell.⁴⁷ Pro tuto „sabotáž říšských předpisů“, tj. pro přestoupení zákazu vyučovat pro vysokoškolské pedagogy, byl 14. srpna 1943 zatčen.⁴⁸

Nejprve byl odvezen do Zásmuk, kde se nacházel tzv. demeritní dům (Demeritenhaus), sloužící k internaci kněží, které gestapo považovalo za politicky nespolehlivé. Formálně šlo o církevní zařízení, skutečný dozor tu však uplatňovalo gestapo.⁴⁹ Zdejší přísný režim (zákaz vycházení a přijímání návštěv, zákaz vykonávání bohoslužebné činnosti s výjimkou soukromé mše sv. apod.)⁵⁰ představoval pouhou předzvěst toho, co Jana Merella čekalo později.

---

⁴² NOVOTNÝ, Vojtěch – VAŇÁČ, Martin – KUNŠTÁT, Miroslav. *Biografický slovník katolických teologických fakult v Praze 1891–1990*, s. 89; CDČT, digit. archiv prof. sboru. *Osobní výkaz Jana Merella*.

⁴³ CDČT, digit. archiv prof. sboru. *Curriculum vitae dra Jana Merella, soukrom. docenta a asistenta bohosl. fakulty Karlovy univerzity v Praze*.

⁴⁴ BARTŮNĚK, Václav: Jan Merell, s. 83.

⁴⁵ CDČT, digit. archiv prof. sboru. *Příhláška o odškodnění podle dekretu prezidenta republiky*, podaná u Ministerstva školství a osvěty 30. 9. 1946.

⁴⁶ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Odvaha být církví. Josef Zvěřina v letech 1913–1967*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 67.

⁴⁷ KUBALÍK, Josef: Ze vzpomínek prof. ThDr. Jana Merella, s. 157

⁴⁸ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 35

⁴⁹ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Odvaha být církví*, s. 70–72.

⁵⁰ BENEŠ, Josef: *Vzpomínám*, s. 10–11.

1.3.2. Pankrác a Malá pevnost Terezín

30. září 1943 byl převezen na Pankrác, kde byl podroben asi sedmi velmi tvrdým výslechům. Merellovi se navzdory tvrdým výslechům před gestapem podařilo zatajit,⁵¹ fakt, že spolek filatelistů, jehož byl v Bubenči členem, ve skutečnosti sloužil pro podporu rodin zatčených. 20. října 1943 pak byl převezen do Terezína.

Merell vzpomíná, že na otázky po svém civilním zaměstnání odpovídal „profesor“. Kněží totiž patřili v Malé pevnosti – a nejen tam – ke skupinám vězňů zvláště silně nenáviděných a terorizovaných ze stran některých dozorců. V Terezíně byl postupně zařazen na různá pracoviště, z nichž se řada nacházela mimo Malou pevnost. Skupina vězňů, vykonávajících práci na určitém pracovišti, se nazývala komando. V jednom z pracovních komand, kterými prošel, v tzv. Hauptkomandu měl funkci tzv. „kápa“ (velitele). Pokoušel se zde jednat prozíravě, když žádal po vězni Hanzálkovi, který organizoval rozdělení vězňů do komand, aby mu přiděloval samé starší lidi. Merell měl totiž obavy z případné přítomnosti mladých mužů v komandu, neboť si často neuvědomovali, co mohou svojí nezodpovědností způsobit.

Podle vzpomínek J. K. Beneše se Jan Merell choval „vzorně ke svým spoluvězňům. Pomáhal jim ze všech sil jak fyzicky (příspěvky ze svých balíčků) tak mravně svými přednáškami, jimiž posiloval jejich národní i lidské sebevědomí. Patřil po všech stránkách k vynikajícím a krásným zjevům v Terezíně.“⁵²

1.3.3. Koncentrační tábor Dachau

Z Terezína byl začátkem prosince 1944 odvezen do bavorského Dachau.⁵³ V Dachau pracoval nejprve v zahradách. Propuknul u něj však skvrnitý tyfus a Merell se po nějakou dobu nacházel na hranici života a smrti. Poté, co se uzdravil z tyfu natolik, že byl schopen práce alespoň pod střechou, ho přidělili k šití stanů. Po osvobození tábora americkou armádou 29. dubna 1945 v něm zůstal ještě tři týdny v karanténě a 22. května 1945 se vrátil do vlasti. Na chování Jana Merella v Dachau vzpomíná s uznáním František Štverák: „Jan Merell, jeden z našich mladých vědců

---

⁵¹ Merell konstatuje stručně, ale výmluvně: „to ze mne nevytloukli“ (Archiv Památníku Terezín. Sbírka vzpomínek. *Vzpomínka č. 1186. Jan Merell.*)

⁵² Archiv Památníku Terezín. *Vzpomínka č. 1186. Jan Merell. Příloha č. 3.*

⁵³ Tento a následující 2 oddíly především podle archiválií Inventární číslo 2 Personalia - životopisy a výročí. *Dr Jan Merell: Curriculum vitae.* a *Dr Jan Merell (curriculum vitae Jana Merella)* a podle vzpomínky Jana Merella na pobyt v koncentračním táboře Terezín (Archiv Památníku Terezín. *Vzpomínka č. 1186. Jan Merell.*)

*a objevitelů papyrů, je sympatický mladý kněz ... Mám ho rád, protože v něm není falše.*⁵⁴

1.3.4. Život v táborech

Vězni byli v koncentračních táborech ze strany některých dozorců vystaveni velmi krutému zacházení. Naprostou nutností proto představovaly smluvené signály, kterými si vězňové dávali navzájem výstrahu před pohybem dozorců. Velké riziko představovaly i nemoci. Postupem doby totiž počet vězňů v táborech rostl a čím dál více přesahoval jejich kapacitu. To pochopitelně prudce zhoršovalo hygienickou situaci.

Také život Jana Merella přinejmenším dvakrát „visel na vlásku“. Poprvé, když o něj sadistický velitel terezínského tábora Heinrich Jöckel rozbil hůl na máchání prádla. Podruhé, když se v Dachau (nebo už během transportu do tohoto tábora) nakazil skvrnitým tyfem.⁵⁵ V obou případech se jeho spoluvězni domnívali, že daný atak nepřezijí.

I v těžkých a nebezpečných podmínkách koncentračních táborů se v rámci velmi omezených možností věnoval Bibli. Přednášel spoluvězňům – to mu vyneslo přezdívku Agrafa.⁵⁶ V Dachau měl také rozhovor se spoluvězněm, pozdějším pražským arcibiskupem Josefem Beranem. Tento rozhovor se mu stal podnětem pro napsání Úvodu do četby Nového Zákona.⁵⁷ Pokud jde o témata přednášek, šlo v případě Jana Merella o zážitky z cest, egyptologii, biblistiku, egyptské papyry. V Terezíně podobně jako další přednášel – s nemalým rizikem – i pro vězně na sousední cele č. 12. Na Merellovu přednášku pro spoluvězně o papyrologii před koncem války v Dachau vzpomíná Miloš Bič.⁵⁸

---

⁵⁴ VODIČKOVÁ, Stanislava (ed.). *I zvíře mělo více útrpnosti než člověk. Paměti patera Františka Štveráka, vězně nacistického a komunistického režimu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, s. 204.

⁵⁵ Archiv Památníku Terezín. *Vzpomínka č. 1186. Jan Merell*; KUBALÍK, Josef: Ze vzpomínek prof. ThDr. Jana Merella. *Duchovní pastýř* 1987. roč. 36, č. 10, s. 156–157.

⁵⁶ ZEDNÍČEK, Miroslav: Prof. ThDr. Jan Merell, s. 11

⁵⁷ Inventární číslo 5. Výstřižek článku J. Hronka *Vzrůstající zájem o Nový zákon* (Lidová demokracie, 21. 7. 1947).

⁵⁸ BIČ, Miloš: Před třiceti lety, s. 16-17.

1.4. Poválečné období

1.4.1. Obnova činnosti fakulty

Téměř okamžitě po svém návratu z Dachau do Prahy nastoupil Jan Merell od 1. června 1945 opět na teologickou fakultu jako asistent a suplent Nového zákona.⁵⁹ Podle vzpomínek Bohumila Koláře se na obnovené teologické fakultě objevil Jan Merell dokonce jako první z vyučujících.⁶⁰ V roce 1946 podniknul studijní cestu do Švýcarska, kde studoval biblické rukopisy ve Freiburgu a St. Gallen.⁶¹ Dne 14. listopadu 1946 byl jmenován mimořádným profesorem biblického studia Nového zákona a vyšší exegeze. Profesorský sbor ho v únoru 1949 navrhnul na řádného profesora téhož oboru, ke jmenování však nedošlo vzhledem k nástupu tzv. *nové linie církevní politiky*, která znamenala velké přitvrzení postupu státu vůči církvím.⁶²

1.4.2. Reorganizace bohosloveckých fakult

Pod pláštíkem „reorganizace“ se v roce 1950 skrýval další krok totalitní politické moci, směřující k potlačení výuky teologie. Jeho součástí byla mj. v dubnu 1950 faktická likvidace všech řádových bohosloveckých učilišť, plánovaná likvidace olomoucké teologické fakulty, všech diecézních bohosloveckých učilišť a soustředění veškeré výuky katolické teologie v českých zemích do jediné fakulty.

Ve velmi nelehké situaci v červenci 1950, kdy byl internován jak děkan pražské teologické fakulty prof. Dr. Jan Kapistrán Vyskočil, tak i její kancléř arcibiskup Dr. Josef Beran, jednal profesorský sbor o tom, kdo za fakultu povede jednání se Státním úřadem ve věci církevní (SÚC). Původně navržený profesor Dr. Josef Cibulka vzhledem ke své problematické minulosti⁶³ sám navrhnul namísto sebe Jana Merella, který měl z celého profesorského sboru zřejmě nejlepší předpoklady pro vyjednávání (mj. i uznávaný morální a politický kredit - oporu ve své minulosti vězně koncentračního tábora, kde navíc sdílel kruté podmínky spolu s poválečnými vlivnými komunistickými funkcionáři). Ačkoliv si zástupci státu při jednání počínali velmi agresivně a Merellovi se nedostávalo potřebné opory zpočátku ani od Vojtěcha Šandy, který se měl podle plánu SÚC stát děkanem fakulty, rozhodnul se nakonec v těchto

---

⁵⁹ NOVOTNÝ, Vojtěch – VAŇÁČ, Martin – KUNŠTÁT, Miroslav. *Biografický slovník katolických teologických fakult v Praze 1891–1990*, s. 89.

⁶⁰ BALÍK, Jan – KYLIÁNOVÁ, Irena. *S největší vděčností. Rozhovor s P. Bohumilem Kolářem*. Praha: Malík Jan – Nové město, 2013, s. 63.

⁶¹ Inventární číslo 2 Personalía – životopisy a výročí. *Dr. Jan Merell* (curriculum vitae Jana Merella).

⁶² NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 67.

⁶³ Vyznamenání tzv. Svatováclavskou orlicí v době protektorátu.

jednáních pokračovat. Učinil tak ovšem až po velkých úvahách a na radu generálního vikáře Bohumila Opatrného. Jan Merell - na rozdíl od některých církevních představitelů - nevěřil podle svých vlastních slov v brzkou změnu poměrů a ve svém svědomí cítil odpovědnost zachraňovat, co se dá a bojovat za církev.⁶⁴ Na jeho snahu uhájit co nejvíce pozic, vzpomíná i Oto Mádr.⁶⁵ Dlužno konstatovat, že tomuto jeho odhadu dal pozdější vývoj politické situace za pravdu.

Jmenovacím dekretem ze dne 2. října 1950 byl jmenován (s účinností od 1. září 1950) profesorem Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze pro stolicí Nového zákona při katedře biblických oborů a ustanoven vedoucím této katedry.⁶⁶

Merell zcela jistě nepatřil mezi opory komunistického režimu. Byl sice členem předsednictva a ústředního výboru Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva a členem předsednictva Diecézního MVKD v Praze, ale patřil mezi umírněné členy.⁶⁷ Naopak se snažil v rámci velmi omezeného manévrovacího prostoru uhájit co nejširší pole pro akademickou a náboženskou svobodu. Zprávy SÚC proto hodnotily Merella jako „*politický střed*“.⁶⁸ Podle nich vyvíjel snahu utvořit kolem sebe z profesorů a posluchačů skupinu osob s „*kolísavým postojem*“. Není tedy divu, že podle těchto zpráv „*má autoritu u posluchačů a největší důvěru u kněžstva jak v Čechách, tak na Moravě z celého profesorského sboru.*“⁶⁹

O Merella se rovněž zajímala Státní bezpečnost. V Archivu bezpečnostních složek⁷⁰ je Jan Merell uveden v *Archivním protokolu agenturních svazků a spisů spolupracovníků* s krycím jménem *Papyrus* a pod registračním číslem svazku 22053. Podle tohoto záznamu ovšem v roce 1985 došlo ke skartaci Merellova svazku. Proto nelze zjistit více o rozsahu jeho spolupráce se Státní bezpečností. V *Registračním protokolu operačních svazků* je zanesen také s krycím jménem *Papyrus*, původně k datu 16. 11. 1962 jako kandidát agenta (KA). Ke dni 21. 1. 1964 se podle tohoto protokolu jeho kategorie změnila na agent (A).

⁶⁴ Podle vzpomínek Jana Merella (NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 38, 442–443, 449). Z těchto vzpomínek vycházel i Vaško (VAŠKO, Václav. *Neumlčená: Kronika katolické církve v Československu po II. světové válce*. II. díl, Praha: Zvon, 1990, s. 206–212).

⁶⁵ *On se od církve neodklonil, snažil se zachraňovat, co se dalo.* (MÁDR, Otto. *V zápasech za Boží věc. Vzpomínky, texty a rozhovory*. Praha, Vyšehrad, 2007, s. 84.)

⁶⁶ CDČT, digit. archiv prof. sboru. Jmenovací dekret, ustanovující Jana Merella profesorem.

⁶⁷ Svědčí o tom např. umírněný tón jeho „mírových článků“ (viz níže v podkapitole 2.7.11.).

⁶⁸ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 153.

⁶⁹ Tamtéž, s. 154.

⁷⁰ Ústav pro studium totalitních režimů. *Archiv bezpečnostních složek*. [2015-04-28] <<http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky>>.

V *Protokolu registrace svazků agenturního a kontrarozvědného rozpracování* figuruje Merell k datu 27. 1. 1971 jako agent s krycím jménem Bořislav a registračním číslem 2035. Podle tohoto protokolu byl Merellův svazek uložen do archivu 6. září 1973.

1.4.3. Bohoslovecká fakulta v Litoměřicích

O tom, že Merellovy postoje a jeho obliba se SÚC příliš nezamlouvaly, ale musel s nimi počítat, svědčí to, že při nuceném stěhování fakulty do Litoměřic v roce 1953 bylo rozhodnuto ponechat Merella „z *taktických důvodů ... na fakultě ještě příští školní rok*“.⁷¹

Přestože Merellovo působení na fakultě nesplňovalo ani po jejím přesunu představy SÚC o loajalitě děkana vůči režimu, byl nakonec v roce 1954 po úmrtí dosavadního děkana Josefa Hronka Jan Merell zvolen děkanem fakulty. Svůj úřad tehdy přijal pod podmínkou, že bude studium prodlouženo na 5 let, což se postupně podařilo prosadit.⁷² I po zvolení děkanem si udržel odstup od režimu a usiloval o zkvalitnění studia na fakultě. Impulsem k povzbuzení sebevědomí v jednání se státními orgány pro něj byla také účast na dvou zasedáních 2. vatikánského koncilu.⁷³ Děkanem fakulty pak byl volen opakovaně, takže tuto funkci vykonával až do svého odchodu do důchodu v roce 1974.

Vláda Republiky československé jmenovala svým usnesením⁷⁴ ze dne 22. února 1957 Jana Merella kanovníkem kolegiální kapituly U Všech svatých v Praze, a to s účinností od 1. ledna 1957.

1.5. Jan Merell a 2. vatikánský koncil

Jan Merell se zúčastnil jako odborný poradce nitranského biskupa Eduarda Necseye⁷⁵ 1. a 3. zasedání 2. vatikánského koncilu. Na 3. zasedání v roce 1964 měl nadto postavení *perita* s právem účasti. Jako jeden z mála odborných poradců československé delegace byl skutečně na výši tohoto úkolu.⁷⁶ Většina ostatních členů doprovodu měla fakticky za úkol především zjišťovat pro státní orgány informace

---

⁷¹ Tamtéž, s. 160–161.

⁷² Tamtéž, s. 444.

⁷³ Tamtéž, s. 169–170, 174–175.

⁷⁴ CDČT, digit. archiv prof. sboru. Sdělení Ministerstva školství a kultury Janu Merellovi o jeho jmenování kanovníkem kolegiální kapituly U Všech svatých v Praze.

⁷⁵ NOVOTNÝ, Vojtěch. Merell, Jan. *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*, s. 959–962

⁷⁶ BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří: *Letnice dvacátého století: druhý vatikánský koncil a české země*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2012, s. 45

o chování biskupů. Jan Merell se pro tyto orgány o chování biskupů vyjadřoval ve srovnání s ostatními členy doprovodu nejméně kriticky.⁷⁷ Za pomoci Vladimíra Boublíka získal Merell během pobytu v Římě mnoho knih z oblasti biblistiky, které byly jinak v Československu nedostupné. Z doby jeho účasti na koncilu pochází také patrně fotokopie článků ze sborníků z fondu knihovny Papežské lateránské univerzity.⁷⁸

Témata projednávaná koncilem mu byla v mnohém blízká. Zajímal se ovšem nejen o otázky související s Písmem svatým a Tradicí, ale i o další pastorační témata řešená koncilem, jako např. otázky mezináboženského dialogu⁷⁹ či obnovení jáhenského stavu v církvi. O tom, jak důležitý pro Merella koncil byl, svědčí i to, že projev kardinála Bey zmínil i v rámci své vzpomínky na terezínské židovské vězně pro sborník o židovském ghettu Terezín.⁸⁰ Ve fondu se dochovalo značné množství materiálů svědčících o značné aktivitě Jana Merella během 2. vatikánského koncilu. Tak např. k dekretu *De institutione sacerdotali* založil Merell samostatnou slohu, obsahující i jeho výklad dekretu. Merell také prostřednictvím Katolických novin každý týden rozsáhle informoval čtenáře o průběhu 3. zasedání koncilu, a to i za cenu výrazného omezení času pro svůj odpočinek.⁸¹

Koncilní témata pak dále sledoval i po skončení koncilu.⁸² A nejen sledoval. Sám se už v polovině 60. let zapojil do překladatelských prací v rámci liturgické reformy⁸³ a později byl členem Ústředí teologie, první i druhé Teologické komise. S určitým

---

⁷⁷ Tamtéž, s. 57

⁷⁸ Inventární číslo 39 Literatura (německy).

⁷⁹ Inventární číslo 12 Exegeze – různé. Rukopisné výpisky nebo překlad str. 15–25 knihy *Die Schuld des jüdischen Volks am Tod Christi*.

⁸⁰ „I have recalled here only a few terrible scenes I witnessed myself, when remembering those who can no longer speak for themselves. Moreover, not the least of the reasons for writing down these sad reminiscences by a Catholic priest were the words spoken on November 20th, 1963, at the Second Concilium of the Holy See by my former professor of the Old Testament, today Cardinal Augustin Bea, when speaking on the inclusion of the outline proposal: ‚On the relationship between Catholics and non-Christians, especially Jews‘ in the Concilium discussions. He said: ‚The decree is to commemorate in a solemn way, what the Church of Christ has received from the hands of the Chosen people of Israel... The Church must imitate Christ and meet these people with love, for indeed great good has come from them...‘ The discussion of this problem was included in the Concilium discussions on express order from Pope John XXIII. (MERREL, Jan: How they suffered and died. In EHRMANN, František – HEITLINGER, Otta – ILTIS Rudolf (eds.): *Terezín*. Praha: Rada židovských náboženských obcí, 1965, s. 271).

⁸¹ Inventární číslo 20 Jan Merell: 2VC v Katolických novinách. Strojopis článku *Třetí týden koncilu*, Za konec tohoto článku připojuje Merell krátké sdělení, začínající větou: „Milý pane redaktore, zúčastňuji se jako peritus g. kongregací, ale přece se mi podařilo tak trochu nasazením noci a vynecháním odpolední siesty, která při zde stále trvajícím teplém počasí schází, napsat článek a ještě dnes v pátek dát na poštu.“

⁸² Mezi archiváliemi jsou např. překlady článku o jáhenství a dokumentu o misijní úloze laiků z roku 1970 (v inventárním čísle 24 *Před- a pokoncilní dokumenty a články o nich*).

⁸³ Tuto jeho práci dokládají archiválie v inventárních číslech 6 až 8 a je zmíněna též níže v podkapitole 2.6 Některé zajímavé archiválie v jednotlivých tematických okruzích.

časovým odstupem hodnotil Merell koncil a pokoncilní vývoj stále velmi pozitivně, zároveň si ovšem byl vědom rizika temporalizace křesťanství, povrchního přizpůsobování se světu, zesvětštění církve.⁸⁴

1.6. Doba uvolnění a normalizace

1.6.1. Záměry na zkvalitnění činnosti fakulty

Merellovým celoživotním zájmem bylo to, aby teologická fakulta poskytovala co nejkvalitnější vzdělání. Využil tedy pozvolného uvolňování společenských poměrů a na podkladě žádosti Ministerstva školství a kultury vypracoval mezi zářím 1966 a březnem 1967 poměrně ambiciózní *výhledový plán práce CMBF* v nejbližší budoucnosti. Tento plán byl po připomínkách profesorského sboru, posluchačů, ordinářů, některých kněží a fakultní rady předložen Odboru pro věci církevní Ministerstva školství a informatiky, nástupce dřívějšího Ministerstva kultury. Stěžejními myšlenkami tohoto plánu bylo zřízení přípravného kurzu – *malého semináře* a návrat teologické fakulty do Prahy. K dalším požadavkům patřilo rozšíření učitelského sboru, zřízení stolice liturgiky, řádné obsazení vakantních stolic, vytvoření podmínek pro přípravu vědeckého dorostu, umožnění zahraničního studia, doplnění knihoven novější teologickou literaturou, možnost vydávání vlastního fakultního časopisu nebo ročenky, rozšíření počtu vydávaných učebnic, vysokoškolské extenze, možnost postgraduálního studia, zhodnocení práce profesorů.

Výčet požadavků výhledového plánu dobře ilustruje, s jakými těžkostmi se Jan Merell jako děkan a vůbec všichni pedagogové a posluchači teologické fakulty museli dlouhodobě potýkat. Když pak v návaznosti na celospolečenské uvolnění poměrů a demokratizační tendence v březnu 1968 dvakrát během jediného dne navštívila delegace bohoslovců děkana Merella a požadovala ustanovení spolku bohoslovců,

---

⁸⁴ „Koncil i při svém hlubokém smyslu pro tradici uvolnil pouta strnulého konzervatismu. Pro mnohé byl šokem, ale pro mnohé prudkým probuzením. Netřeba se lekat ani divit, jestliže se v tomto velikém staveništi objeví i nějaký nepořádek ... Dalo se předpokládat, že otevřenost proklamovaná koncilem vyvolá nejenom tisíce plodných prací, studií a podnětů, ale i zmate několik hlav. Naše naděje v koncil nebyly zklamány ... *Aggiornamento*, otevřenost světu, přizpůsobení, omlazení, ekumenismus, duch dialogu, všechny tyto skutečnosti jsou účinné, jsou-li chápány ve svém pravém smyslu a vyrůstají-li jako plody pravé víry. Ale mohly by se zvrátit v pravý opak, kdyby měly vyústit v temporalisaci křesťanství, v povrchním přizpůsobování se bez solidní naukové základny ... Často se zapomíná, že svět a člověk nemohou soudit Boží slovo a omezovat je podle svých potřeb: svět není měřítkem pro Boží slovo, nýbrž Bůh je měřítkem pro svět a jeho touhy.“ (MERREL, Jan. Úvodní slovo děkana Dr. Jana Merella. In MERREL, Jan (et al.). *Sborník přednášek IV. teologického kurzu pro kněze 1973*. Litoměřice: Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Praze se sídlem v Litoměřicích, 1973, s. I–II).

rozšíření možnosti odborných publikací, skript atp., překvapil je děkan tím, že je seznámil s výhledovým plánem, který již většinu jejich požadavků obsahoval.⁸⁵

1.6.2. Snaha o návrat teologické fakulty do Prahy a sanaci jejího kanonicko-právního postavení

Merellovou prioritou byl v této době návrat teologické fakulty do Prahy a za tímto účelem jednal v květnu a červnu 1968 opakovaně na Ministerstvu kultury a informací, kde se snažil získat podporu pro tuto myšlenku. Své kroky v dané věci koordinoval také s někdejší sekretářem arcibiskupa Josefa Berana Janem Boukalem a také s rektorem litoměřického semináře Josefem Poulem. Jako alternativní řešení připouštěl Merell prozatímní umístění alespoň prvního ročníku v Praze. Ze strany ministerstva bylo přislíbeno řešení, ovšem bez formulace konkrétních kroků. Vážná překážka návratu ovšem spočívala v tom, že v budově dejvického semináře, kde před odsunem do Litoměřic teologická fakulta působila, se nacházela redakce časopisu *Otázky míru a socialismu* (a také rozvědky socialistických zemí).⁸⁶

Návrat teologické fakulty do svazku Karlovy univerzity nepovažoval Merell za dosažitelný a ani o něj neusiloval. V tomto postoji se patrně odrážela jeho schopnost velmi realisticky odhadnout společenskou situaci a možnosti dané doby. Naopak mu záleželo na uspořádání kanonického postavení fakulty. Proto inicioval podání biskupu Františku Tomáškoví pro projednání této věci v Římě. Tomáškovy vyjádření o tom, že fakulta je Svatým stolcem považována za legální znamenalo, že jí nechybí souhlas požadovaný kanonickým právem. To bylo pro Merella důležité ujištění vzhledem k tomu, jak si státní orgány, zejména při tzv. „reorganizaci“ bohosloveckých fakult a přesunu fakulty do Litoměřic, vynucovaly postupy v rozporu s ustanoveními kanonického práva.⁸⁷

Když v dubnu a květnu 1968 obdržela fakulta několik výzev, požadujících přešetření udělení čestného doktorátu Josefu Plojharovi, rozeslal Jan Merell v reakci na tyto výzvy žijícím čestným doktorům dopis, v němž je požádal, aby od užívání titulu ThDr. h.c. upustili, neboť při jeho udělování nebyly dodrženy kanonické předpisy.⁸⁸

---

⁸⁵ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 188–192, 198.

⁸⁶ Tamtéž, s. 207–208.

⁸⁷ Tamtéž, s. 222.

⁸⁸ Tamtéž, s. 213.

1.6.3. Obnova teologických studií v Olomouci

Ve věci obnovy olomoucké teologické fakulty považoval Jan Merell zřízení olomoucké pobočky CMBF podobně jako další zúčastnění pouze za dočasné řešení. Podporoval snahy olomouckého profesorského sboru o obnovu olomoucké teologické fakulty v plném rozsahu. Rozhodl také, že volba proděkana bude ponechána na profesorském sboru olomoucké pobočky a fakultní rady bude tuto volbu plně respektovat⁸⁹. Jan Merell také fakticky ponechával olomoucké pobočce širokou autonomii. Snahy o obnovení samostatné olomoucké teologické fakulty ovšem nebyly úspěšné, podobně jako se nedočkala schválení novela studijního a zkušebního řádu CMBF, kterou v červenci 1969 předložil Sekretariátu pro věci církevní Jan Merell a která navrhovala mimo jiné zavedení dálkového studia a přípuštění laiků ke studiu teologie.⁹⁰

Od léta 1969 se ovšem dosavadní poměrně vstřícný přístup orgánů státní správy začal měnit a olomoucká pobočka nuceně ukončila svoji činnost s koncem školního roku 1973/74.⁹¹

1.6.4. Další vývoj fakulty

S nastupující normalizací došlo na nátlak státu k vynucenému odchodu řady učitelů. V září 1970 zavedla na návrh Jana Merella fakulta „teologický týden pro absolventy CMBF“, pokračující poté až do konce 80. let.⁹²

V roce 1974 za svého nástupce na místo děkana fakulty Merell navrhnul – zřejmě po předchozím předjednání se Sekretariátem pro věci církevní – Ladislava Pokorného, který byl posléze také zvolen. Jan Merell pak byl ke dni 31. 8. 1974 odvolán z funkce vedoucího katedry biblických oborů a odešel do důchodu. Přitom ještě v omezené míře na CMBF přednášel v akademickém roce 1974/1975 v rámci tzv. čestného roku.⁹³

1.6.5. Činnost mimo fakultu

Uvážíme-li Merellovy pedagogické a děkanské povinnosti na fakultě, zní téměř neuvěřitelně, co vše dalšího v době uvolnění politických poměrů ještě dokázal stihnout.

---

⁸⁹ Tamtéž, s. 246, 248.

⁹⁰ Tamtéž s. 258, 261.

⁹¹ Tamtéž, s. 263–266.

⁹² Tamtéž, s. 227.

⁹³ NOVOTNÝ, Vojtěch – VAŇÁČ, Martin – KUNŠTÁT, Miroslav. *Biografický slovník katolických teologických fakult v Praze 1891–1990*, s. 90.

V polovině 60. let se podílel na překladech v rámci liturgické reformy.⁹⁴ Na to pak navázal prací v *Ústředí teologie*, zřízeném v roce 1968 v rámci Díla koncilové obnovy.⁹⁵ Práce Ústředí teologie se Merellova podnětu zaměřila na přípravu teologického slovníku. Organizaci jeho přípravy na sebe vzala fakulta, počítalo se ovšem i se spoluprací odborníků působících mimo fakultu. Vzhledem ke změně politických poměrů nakonec tento slovník nebyl připraven.⁹⁶

Jan Merell se rovněž stal členem přípravné skupiny⁹⁷ a poté jedním ze tří místopředsedů první Teologické komise, která na činnost Ústředí teologie nepřímo navazovala a vznikla na základě usnesení českých a moravských biskupů jako vnitrocírkevní funkční útvar, přiřazený ke sboru biskupů a kapitulních vikářů. Úkolem Teologické komise, činné v letech 1970 – 1973,⁹⁸ bylo vypracování úkolů uložených episkopátem, elaborátů z vlastní iniciativy a „oživení naší teologie *aggiornamentem* ve vlastním oboru.“⁹⁹ V rámci první teologické komise byl Jan Merell také předsedou subkomise pro doškolení kněží, ustavené 10. srpna 1972. Později, v letech 1975–1983, byl Jan Merell také členem druhé Teologické komise.¹⁰⁰

Občas se účastnil *Ekumenických seminářů*, konaných v pražských Jirchářích až do konce roku 1970. Přednášel také v rámci cyklu přednášek pro širokou veřejnost *Živá teologie*, který se konal od ledna 1969 do jara 1970 v Praze a v Brně.¹⁰¹ Ve svých přednáškách pro veřejnost se samozřejmě nespoléhal pouze na mluvené slovo, nýbrž usiloval i o využití moderních didaktických pomůcek.¹⁰² Šíří jeho záběru dokládá také to, že byl hlavním konzultantem pořadu¹⁰³ *Čtení z Nového zákona*, uváděného pražským divadlem Viola v letech 1969–1971.

---

⁹⁴ Viz inventární čísla 6–8.

⁹⁵ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Teologie ve stínu: Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 152.

⁹⁶ NOVOTNÝ, Vojtěch. *"Běda církvi ...": Bonaventura Bouše burcuující*. Praha: Karolinum, 2012, s. 107.

⁹⁷ Tamtéž, s. 109.

⁹⁸ K činnosti této komise se váže archiválie *POZNÁMKY pro teologickou komisi k předloze DE SACERDOTIO MINISTERIALI* z Inventárního čísla 24 Před- a pokoncilní dokumenty a články o nich; tento dokument pochází zřejmě z roku 1971.

⁹⁹ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Teologie ve stínu*, s. 152–154.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 162–163.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 70–73.

¹⁰² Inventární číslo 33 *Přednáška o sv. Pavlovi* obsahuje materiály pro přednášku, opírající se o promítání diapositivů.

¹⁰³ Tento hudebně dramatický pořad byl nakonec vydán – byť až v roce 1990 – na gramofonových deskách. (BARTOŇ, Josef: *Moderní český novozákonní překlad*, s. 143).

1.7. Závěr života

3. července 1975, v předvečer svátku svatého Prokopa, byl instalován děkanem – prelátem Kolegiální kapituly u Všech svatých na pražských Hradčanech¹⁰⁴, proboštem téže kapituly se stal 4. května 1985.¹⁰⁵

Merell se zřejmě aktivně zajímal o vývoj v oblasti biblistiky takřka do své smrti. Mezi obálkami, které použil pro archivaci svých homilií je i několik obálek, poslaných po jeho odchodu do důchodu, jejichž odesilatelem je Österreichisches katholisches Bibelwerk¹⁰⁶ (Rakouské katolické biblické dílo). A také další použité obálky, odeslané koncem 70. let jinými vydavateli biblistické literatury. Z doby Merellova důchodu pochází také významná část homilií, a to i překladových, ve fondu Jan Merell.

Po rok trvající těžké nemoci¹⁰⁷ zemřel Jan Merell 22. září 1986 v Praze a pohřben byl 30. září 1986 na břevnovském hřbitově v Praze. Poslední rozloučení nad hrobem pronesl jeho dlouholetý kolega z teologické fakulty prof. dr. Josef Kubalík.¹⁰⁸

1.8. Merellova publikační činnost

1.8.1. Úvodem

Jan Merell byl literárně velmi plodným autorem. Jeho dílo zahrnuje široké spektrum od publikací vědeckých, přes skripta, knihy určené k prohlubování zbožnosti praktikujících křesťanů až po díla vysloveně popularizační. Merellovy překlady novozákonních knih byly průběžně sledovány i v nekatolických teologických časopisech a nezůstaly bez odezvy v pozdějších překladech jiných autorů.¹⁰⁹

Kromě samostatných publikací napsal řadu příspěvků do různých sborníků, časopiseckých článků apod. Časopisecké odborné články mu vyšly zejména v *Časopise katolického duchovenstva*, revue *Na hlubinu*, *Logos*, *Sursum*, *Duchovní pastýř*, *Dobrý pastýř*. Náleží mu také autorství některých hesel v *Malém bohovědném slovníku* a v dodatcích *Ottova slovníku naučného*.

---

¹⁰⁴ *Přehled oslav svátku sv. Prokopa v kostele Všech svatých* (použito k uspořádání homilií adventních nedělí A v inventárním čísle 49 *Homilie 4: adventní*).

¹⁰⁵ ANONYMUS: Za profesorem ThDr. Janem Merellem. *Duchovní pastýř* 1987, roč. 36, č.1, s. 15–16

¹⁰⁶ nejmladší s poštovním razítkem ze dne 27. 12. 1983; tato obálka, kterou Merellem použil pro archivaci homilií a označil ji pro tento účel „A 2–10 p.a.“, je uložena v inventárním čísle 52 *Homilie 7: mezidobí*.

¹⁰⁷ NOVOTNÝ, Vojtěch. Merell, Jan. *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*, s. 959–962.

¹⁰⁸ KUBALÍK, Josef: *Za profesorem ThDr. Janem Merellem*, s. 15.

¹⁰⁹ Bartoň zmiňuje vliv Merellova překladu na překlad Škrabalův (BARTOŇ, Josef: *Moderní český novozákonní překlad*, s. 148–149, s. 151).

Merell se široce věnoval popularizaci Bible. Vedle populárněji zaměřených publikací mu vyšlo také velké množství článků v periodickém tisku, především pak v *Katolických novinách*. V dobách, kdy to politické poměry umožňovaly, se věnoval také přednáškové činnosti¹¹⁰ a to i v rozhlase.¹¹¹ Ještě posmrtně mu v roce 1987 vyšla v *Katolických novinách* rozsáhlá série celkem 47 článků o knihách Nového zákona.¹¹²

1.8.2. Základní bibliografie

Za nejvýznamnější Merellovy publikace lze označit následující¹¹³:

Sv. Karel Boromejský. Olomouc: Krystal, 1934.

Nouveaux fragments du Papyrus 4. Paris: J. Gabalda et compagnie, 1938.

Papyrologie a Nový zákon. Praha: Československá akciová tiskárna, 1938.

Papyry a kritika novozákonního textu. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1939.

Svatý Pavel. Apoštol národů. Olomouc, Krystal, 1940.

Slovo Boží. Překlad a výklad listů sv. Pavla ze zajetí. Praha: Kropáč a Kucharský, 1942.

Starokřesťanské apokryfy. Praha: Vyšehrad, 1942.

Studium a četba Bible. Podle encykliky Pia XII. „O časovém podporování biblických studií“. Praha: Cyrillo-methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1949

Historia infantiae. Exegetické poznámky k 1. a 2. kapitole evangelia sv. Matouše a Lukáše. Praha: Česká katolická Charita, 1951.

Úvod do četby Nového zákona. 2 vydání. Praha: Vyšehrad, 1952.

Bible v českých zemích od nejstarších dob do současnosti. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1956.

Exegese nedělních a svátečních perikop. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1956.

Mluví k nám sv. Pavel. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1962.

Kázání na hoře. Výklad a úvahy na 5. – 6. kap. evangelia sv. Matouše. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1964.

Nedělní a sváteční evangelia. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1965.

---

¹¹⁰ Viz např.: Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Jan Merell. *Curriculum vitae a přehled literární a vědecké činnosti od r. 1946 dra Jana Merella*.

¹¹¹ K Merellovým rozhlasovým přednáškám se vztahují tyto archiválie z fondu: Inventární číslo 1, Personalia – listiny, doklady apod.. žádost Radiojournalu o proslovení přednášky Jana Merella na téma *Nejnovější nálezy biblických rukopisů* v den 19. 4. 1939; žádost Radiojournalu o proslovení přednášky Jana Merella na téma *Krásy evangelíí* v den 26. 4. 1940.

¹¹² v č. 1–47, vždy na s. 3.

¹¹³ podle NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 370.

Kristova podobenství. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1969.

Cesty k dnešní katolické bibliotice. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1971.

Radostná zvěst Nového zákona. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1973.

Listy apoštola Pavla z vězení. Překlad a výklad listu k Efesanům a Kolosanům. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1976.

Setkání s Ježíšem na Hoře, v podobenství, u Jezera a s učedníky. Výklad biblických textů, meditace a modlitby. 3., opravené vydání. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1990.

Úvod do Nového zákona. 1. část, všeobecná. 2., rozšířené vydání. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1960.

Úvod do Nového zákona. 2. část, zvláštní. 2. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1963.

Úvod do Nového zákona. 5. vydání. Praha, Karolinum, 1991.

Výklad evangelia sv. Marka. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1955.

MERELL, Jan (a kol.): *Slova života. Věcná konkordance textů Písma svatého*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1960.

MERELL, Jan (ed.): *Malý bohovědný slovník*. Praha: Česká katolická charita, 1960.

1.8.3. Archiválie z fondu Jan Merell se vztahem k Merellově publikační činnosti

Pouze menší část Merellových prací je doložena archiváliemi z fondu Jan Merell Centra dějin české teologie, jak plyne z níže uvedené archivní pomůcky. Tyto archiválie mají různý charakter. Někdy jde o výstřižky či celé výtisky novin s otištěnými články, jindy o strojopisné koncepty či čistopisy článků nebo kapitol knihy. Dlužno ovšem upozornit, že ne vždy strojopis s určitým názvem má identický obsah jako stejně nadepsaný článek či kapitola knihy. A naopak v jiných případech byl identický text otištěn pod jiným názvem, než jaký je na archiválii ve fondu.

Z archiválií, uložených ve fondu, si zvláštní zmínku zaslouží delší text Merellovy exegeze listu Filipánům,¹¹⁴ který jako celek zřejmě nebyl nikdy publikován. O tomto dokumentu je pojednáno níže v rámci obsahové prezentace.

---

¹¹⁴ Inventární číslo 11 *Exegeze listu Filipánům – delší text*.

2. Obsahová prezentace

2.1. Základní informace

Název archivu	Archiv Centra dějin české teologie
Název fondu	Jan Merell (1904-1986)
Datace	1906-1986
Původce	prof. ThDr. Jan Merell, (10. 5. 1904 – 22. 9. 1986 Praha), kněz, biblista – novozákoník, děkan Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Litoměřicích, odborný poradce na 1. a 3. zasedání 2. vatikánského koncilu
Popis	Personalía, 2. vatikánský koncil, církevní dokumenty, liturgické překlady, biblistika a papyrologie, exegeze, homilie, rozjímání, věznění v Dachau, zápisy z fakultní rady CMBF
Jazyk	Čeština, latina, němčina, francouzština, italština, angličtina, slovenština
Místo vzniku	Litoměřice, Paříž, Praha, Slezské Rudoltice, Řím, Zbýšov
Tématické skupiny	Osobní fondy

První kapitola této diplomové práce je životopisem původce archivního fondu.

2.2. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archivní fond vzniknul vytříděním dokumentů z knižního fondu Katolické teologické fakulty. Dokumenty se v něm nacházely neroztříděné mezi knihami. Doc. Vojtěch Novotný je v roce 2006 vytřídil z knižního fondu a shromáždil z nich tak archivní fond. Jan Primus v roce 2013 větší část archivního fondu Jan Merell hrubě utřídil (na úrovni kartonů).

2.3. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Jan Merell má charakter *fondu osobního*. Vzhledem k Merellově dlouhé akademické dráze se v něm ovšem nachází nezanedbatelné množství archiválií, vytvořených subjektem veřejného práva – teologickou fakultou.

Původcem téměř všech dokumentů ve fondu je Jan Merell. Zhruba dvě třetiny obsahu fondu pochází přímo z činnosti Jana Merella, zbývající část mu byla doručena, zakoupil ji nebo jinak převzal. Jedinou výjimku z původcovství tvoří soupis archiválií *Merell Jan* z archivu Arcibiskupství pražského,¹¹⁵ vyhotovený Janem Primusem v rámci zpracování jeho diplomové práce.

¹¹⁵ Tento soupis je uložen v Inventárním čísle 2.

2.4. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Obsah fondu lze zhruba rozdělit do těchto základních okruhů:

Obsah	Inventární čísla
Personalía	1–3
Bibliografie, recenze	4–5
Liturgické překlady	6–9
Exegeze	10–14
Evangelia	15–16
2. vatikánský koncil	17–22
Církevní dokumenty mimo 2VC a články k nim	23–25
Bible v české kultuře (kniha i články)	26–27
Apologie	28
Kumrán	29–30
Merellovy články a přednášky	31–34
Latinský žaltář	35–36
Různé	37
Biblistická literatura (prameny)	38–42
Homilie a rozjímání	43–57
Činnost sdružení osvobozených vězňů z Dachau	58
Zápisy z fakultní rady	59–61

Jak je částečně zřejmé již z tabulky, materiál fondu dokumentuje především Merellovu biblistickou činnost, a to jak ve sféře vědecké, tak i popularizační. Dalšími poměrně široce zastoupenými tématy jsou 2. vatikánský koncil (sem lze volně přiřadit i pokoncilní církevní dokumenty) a homilie (ať už vlastní, cizí české či hojně zastoupené překladové). S 2. vatikánským koncilem, resp. liturgickou reformou, souvisejí také překlady liturgických textů.

Archiválie k činnosti Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Litoměřicích zastupují ve fondu zápisy z jednání fakultní rady z let 1951–1974. Jedno inventární číslo obsahuje také archiválie vztahující se k Merellovu věznění v koncentračním táboře, resp. jeho poválečného členství ve Svazu osvobozených politických vězňů. Archiválie týkající se soukromí Jana Merella se ve fondu prakticky nevyskytují, několik kusů z inventárního čísla 1 má povahu převážně úřední.¹¹⁶ Za výjimku lze v tomto směru považovat veršované přání vinohradských dětí k primici Jana Merella a blahopřání farníků od dejvického kostela sv. Václava k jeho osmdesátinám.¹¹⁷ Poměrně sporadicky se ve fondu nachází korespondence.

¹¹⁶ Potvrzení odvodní komise, členský průkaz Českého zahrádkářského svazu MO Střešovice.

¹¹⁷ Obojí v Inventárním čísle 1 Personalía – listiny, doklady apod.

Některé zajímavé archiválie jsou popsány níže v samostatné podkapitole. Z ostatních si zmínku zaslouží především zápisy z jednání fakultní rady CMBF¹¹⁸ a potvrzení ministerstva zahraničí Francouzské republiky, kterým se Janu Merellovi přiděluje studijní stipendium na školní rok 1936–1937. A také nejzákladnější listiny: křestní a rodný list, domovský list, list o prohlídce mrtvého.¹¹⁹

Ve fondu výrazně převládají česky psané archiválie, z dalších jazyků se nejčastěji vyskytuje němčina a latina, méně pak francouzština, italština, angličtina a slovenština.

---

¹¹⁸ Inventární čísla 59 až 61.

¹¹⁹ Vše v Inventárním čísle 1.

2.5. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení pomůcky

Archivní fond Jan Merell jsem převzal hrubě utříděný (na úrovni kartonů). Podrobnější uspořádání a vyhotovení archivní pomůcky se stalo součástí této diplomové práce. S pracemi na inventarizaci fondu jsem začal v prosinci 2014 a po vyčlenění několika knih a duplicitních archiválií jsem je ukončil v březnu 2015.

Menší část archiválií se nacházela již před začátkem inventarizace ve slohách, vesměs založených prof. Merellem, popř. náhradních deskách zavedených Primusem. Ve snaze respektovat řazení původce jsem ve většině případů převedl obsah dané slohy do nového inventárního čísla beze změn. V jednom případě jsem obsah náhradních desek *Dokumenty a životopisy* rozdělil do dvou inventárních čísel. Beze změny jsem převedl obsah původních sloh do celkem 15 inventárních čísel.¹²⁰

V následující tabulce uvádím výčet 11 případů, kdy jsem přistoupil k přeskupení dokumentů, takže se obsah původní slohy není zcela identický s obsahem odpovídajícího inventárního čísla.

Inventární číslo (a jeho hlavní zdroj – původní sloha)	Doplněná archiválie	Původní uložení archiválie
1 Personalia – listiny ... (náhr. sl. <i>Dokumenty a životopisy</i>)	křestní a rodný list Jana Merella, vystavený 10. 12. 1949	založeno do Lidových listů
	list o prohlídce mrtvého (Jana Merella), vystavený 22. 9. 1986	dtto
	pokyn rektorátu Karlovy univerzity ze dne 22. 5. 1939 k výplatě cestovního stipendia ...	dtto
	sdělení děkanství bohoslovecké fakulty ze dne 26.6.1939 o udělení podpory z Denisova fondu	dtto
	parte P. Josefa Merella (+ 7. 10. 1984)	dtto
6 Liturgická reforma – překlady 1	samostatně svázaný strojopis <i>Evangelium podle svatého Matouše</i> s vyznač. místy připomínek	volně (= mimo slohu)
	strojopis <i>Připomínky k pašijím podle Matouše</i>	vloženo do strojopisu Mt
	dopis Josefa Kunického ze dne 19. 10. 1965 ...	dtto
8 Překlady vánočních perikop	původní dopis Apoštolské administratury v Praze k zasílaným perikopám	založeno do Lidových listů

¹²⁰ Jedná se o inventární čísla 5, 11, 13, 16, 18, 19, 22, 23, 26, 31–33, 59–61.

Inventární číslo (a jeho hlavní zdroj – původní sloha)	Doplněná archiválie	Původní uložení archiválie
2 Personalia – životopisy a ... (náhr. sl. <i>Dokumenty a životopisy</i>)	příloha ke curriculum vitae	volně (= mimo slohu)
	<i>Curriculum vitae: Dr Jan Merell. Zřejmě z 2. pol. 50. let</i>	volně
	<i>Th. Dr. Jan Merell. Přehled učitelské, vědecké, literární ad. činnosti v akad. roce 1952/53</i>	volně
	<i>ThDr. Jan Merell. Curriculum vitae vyžádané CMVKD v Praze</i>	volně
	soupis archiválií <i>Merell Jan</i> z archivu Arcibiskupství pražského	volně
	<i>THDr. Jan Merell: Životopis (zřejmě z konce 60. let)</i>	založeno do Lidových listů
15 Děťství Ježíšovo (sloha <i>Děťství Ježíšovo</i>)	článek Jana Merella Ježíšovo narození a dětství v apokryfech ze sborníku <i>Výhledy III/2</i>	volně
17 2. vatikánský koncil (z volně ložených archiválií)	český překlad dekretu <i>O hromadných sdělovacích prostředcích</i>	sloha <i>Dekret o hromadných sdělovacích ...</i>
	český překlad dekretu <i>O ekumenismu</i>	sloha <i>Dekret o ekumenismu</i>
	český překlad dekretu <i>O laickém apoštolátu</i>	sloha <i>Dekret o laickém ...</i>
20 Jan Merell: 2VC v Katolických novinách (sl. <i>Koncil KN/1964</i>)	koncept části článku <i>Stavba namáhavá, která trvá léta</i>	náhr. sloha <i>Dokumenty a životopisy</i>
	strojopis článku <i>Koncily v historii katolické církve</i>	volně
	strojopis článku <i>Desátý týden koncilu</i>	volně
24 Před- a pokoncilní dokumenty a články ... (obálka <i>Diakonát</i>)	Sacra congregatio De seminariis et studiorum universitatibus: <i>De latina lingua. Rite excolenda.</i>	volně
	cyklostyl <i>POZNÁMKY pro teologickou komisi</i>	volně
	<i>De sacerdotio ministeriali. Lineamenta ...</i>	volně
	<i>De iustitia in mundo. Lineamenta ...</i>	volně
25 Bible a inspirace (obálka <i>Pentecost.</i>)	12 listů rpp. výpisků z více pramenů na téma inspirace Bible	volně
34 Jan Merell: různé články (neoznačená sl.)	výstřižek článku Jana Merella <i>Podle sv. Marka</i> z <i>Katolických novin</i> z 2.9.1973	volně
37 Různé (z volně ložených archiválií)	článek Blahoslava Hrušky <i>Objevitel řeči Chetitů</i> o prof. Bedřichu Hrozném	sl. <i>Exegesis ep. ad Philippenses</i>

2.6. Zajímavé archiválie v jednotlivých tematických okruzích

2.6.1. Personalia

Inventární čísla 1–3 obsahují úřední listiny (církevní i státní), různá potvrzení a rozhodnutí a také několik archiválií osobnějšiho charakteru. Za velmi zajímavý považují dopis profesora Josefa Cibulky Janu Merellovi ze dne 20. 3. 1936. Z tohoto dopisu je zřejmé, že se prof. Cibulka výrazně a účinně zasazoval za Merella ve věci zahraničních studií (a finančních záležitostí s tím souvisejících), a to jak v zahraničí, tak u nově jmenovaného přednosta církevního odboru ministerstva školství Dr. Františka Havelky. Profesor Cibulka v dopise také dává Janu Merellovi pokyny pro další postup.¹²¹ Úvod i závěr dopisu jsou psány velmi srdečným stylem.

Merellův zájem o pastorační otázky dokládají jeho zápisky z vycházky po kostelích Paříže a okolí. Mezi převažujícími poznámkami o architektonickém stylu kostelů a jejich vybavení jsou zde i zmínky o pastorační situaci mezi univerzitními studenty.¹²²

2.6.2. Bibliografie, recenze

Toto inventární číslo obsahuje mj. několik strojopisů bez uvedeného autora, kterým je patrně sám prof. Merell. Svojí formou a obsahem se od ostatního materiálu poněkud odlišuje děkovný dopis nadšeného čtenáře Merellova Úvodu do Nového Zákona, Dr. jur. Vlastislava Zátky.

2.6.3. Liturgické překlady

Některé archiválie fondu dokládají známou skutečnost, že se Jan Merell podílel na překladech v rámci liturgické reformy. Ve fondu se nacházejí v inventárních číslech 6 až 9.

V případě inventárních čísel 6 až 8 jde, podle datace průvodních dopisů, o překlady perikop a dalších liturgických textů (zejm. misálu) z doby okolo 1965 a 1966. Korespondenci ohledně těchto překladů vedl Merell s Josefem Kunickým, knězem olomoucké arcidiecéze, působícím v té době ve Slezských Rudolticích. Z rozsahu samotných překladů i z průvodních dopisů také plyne, že jak Merell, tak patrně ještě více Kunický, věnovali těmto překladům značné úsilí.

---

¹²¹ Prof. Josef Cibulka dává Janu Merellovi mj. následující instrukce: „Napišete o tom soukromý dopis p. dru Havelkovi, v němž mu poděkujete za zájem a vypíšete stručně a věcně všechny tyto své výdaje. Hrozilo Vám totiž, že Vám celý plat seberou na úhradu přebrané kongruy. Nyní je věc už skoro zažehnána a věc bude vyřízena teprve, až dojde Váš dopis.“ (Inventární číslo 1 Personalia – listiny, doklady apod.. Dopis profesora Josefa Cibulky Janu Merellovi ze dne 20. 3. 1936).

¹²² Inventární číslo 1 Personalia – listiny, doklady apod. *Rukopisné poznámky o architektonickém stylu a vybavení kostelů, navštívených v Paříži a okolí 24. 4. 1937.*

Merellem provedené rukopisné korektury obsahuje jedno z paré textu *2. čtení ze 2. mše slavnosti Narození Páně*¹²³ a také strojopis *Návrh liturgického textu. Květná neděle. Mt 26,36-75; 27,1-54.*¹²⁴

Dále se v inventárním čísle 9 nacházejí strojopisy kompletních překladů evangelií podle Matouše, Lukáše a Jana (včetně poznámek pod čarou). Tyto překlady nepochybně pochází z linie Českého ekumenického překladu. Přitom se jejich znění velmi blíží¹²⁵ vydání z roku 1973.¹²⁶ Zřejmě se jedná o strojopisy související s přípravou prozatímních lekcionářů. V prozatímním lekcionáři cyklu B je totiž znění porovnávaného textu L 1,26-38¹²⁷ zcela shodné s textem překladu, uloženého v tomto inventárním čísle a zároveň odlišné od starších i mladších publikovaných verzí Českého ekumenického překladu. Z těchto překladů evangelií ovšem není jasné, jakou měrou se prof. Merell na textu prozatímních lekcionářů skutečně podílel. Jedná se zde totiž o čistopisy překladů, bez korektur. Navíc byly tyto archiválie původně uloženy v neoznačené sloze, bez jakéhokoliv průvodního dopisu nebo jiného komentáře.

2.6.4. Archiválie k dekretu *De institutione sacerdotali*

Všechny archiválie tohoto inventárního čísla dokládají zájem Jana Merella o formaci bohoslovců i život kněží. Zvláštní si pak zasluhují dva z nich.

Prvním z nich je archiválie nadepsaná *IV. Výklad jednotlivých článků dekretu*. Jméno Jana Merella jako autora tohoto výkladu dekretu *De institutione sacerdotali* není sice zmíněno přímo v tomto textu, ale bylo uvedeno jako součást popisu na původní sloze. V samotném textu výkladu komentuje autor jak výsledné znění článků, tak i jejich projednávání, včetně nepřijatých pozměňujících návrhů a námitek.

Druhým významným dokumentem jsou *Připomínky a návrhy děkana CMBF v Praze – Litoměřicích Dr. Jana Merella k dekretu De institutione sacerdotali*. Tento nedatovaný

---

¹²³ Inventární číslo 6 Liturgická reforma – překlady 1. *Strojopisy liturgických čtení z doby vánoční*; v tomto případě je Merellův text totožný s jednou z alternativ překladu, uvedenou jiným rukopisem na jiném listu.

¹²⁴ Inventární číslo 7 Liturgická reforma – překlady 2; v tomtéž inventárním čísle je také strojopis s již zapracovanými Merellovými korekturami.

¹²⁵ Tak např. v textu kontrolní perikopy Mt 2,1-10 je v uloženém strojopisu jediná odchylka od znění ČEP 1973. Počet odchylek od textu ČEP z roku 1979 je ve srovnání s vydáním z roku 1973 několikanásobně větší. Část odchylek od textu ČEP 1973 se přitom shoduje s textem pozdějšího vydání (1979), takže se pravděpodobně jedná o nějakou dílčí revizi textu ČEP, resp. jeho verze publikované roku 1973.

¹²⁶ *Nový překlad Písma svatého. Překlad s výkladem. Nový zákon. Překlad s poznámkami. Svazek 15: Čtyři evangelia*. Praha, Kalich, 1973.

¹²⁷ *Lekcionář. Nedělní cyklus B. Prozatímní český text*. Sekretariát České liturgické komise, Praha, 1972, s. 10.

strojopis z roku 1967¹²⁸ je zřejmě zamýšlen jako podklad pro jednání ordinářů. Autor zde mj. navrhuje zřízení „malého semináře“, který považuje za naprosto nutný *pro budoucnost CMBF a Církve vůbec*.¹²⁹ Vyslovuje se zde také ke sledu základní vojenské služby, studia a udílení vyšších svěcení. Za *naprostou nutnost* označuje propedeutický rok před vlastním teologickým studiem na fakultě, neboť oproti minulosti si kandidáti nepřinášejí potřebné předpoklady duchovní i vědní. Za *mimořádně důležitý* pak považuje požadavek na další vzdělávání kněží po dokončení studia. Merellův zájem o studium a formaci bohoslovců dokládá i závěr textu, kde píše: *Za svého loňského i letošního pobytu ve Francii a NSR jsem měl mnoho příležitostí hovořiti s učiteli a vychovateli budoucích kněží a zúčastniti se aktivně diskusí o problémech studia a výchovy bohoslovců. K získaným poznatkům je přihlíženo i v těchto připomínkách.*

2.6.5. Exegeze

Mezi exegezemi považuji za vhodné zmínit především dvě verze exegeze listu Filipánům, a sice ze dvou důvodů. Jednak dokladují postupné rozpracování tématu autorem a krom toho delší verze nebyla jako celek publikována.

Starší a kratší rukopisná verze pochází zřejmě z doby před rokem 1937¹³⁰. Po stranách jsou uvedeny poměrně četné odkazy: nejčastěji tato verze zmiňuje Zorella, vícekrát také Hubyho, Sýkoru – Hejčla, F. Tillmanna, Šandu.

Delší strojopisná verze je nepochybně mladší.¹³¹ Tato exegeze sloužila velmi pravděpodobně jako podklad pro přednášky na CMBF a snad byla zamýšlena k vydání jako součást skript. K tomuto závěru mne vede skutečnost, že struktura delší verze exegeze listu Filipánům je téměř shodná se strukturou exegezí, obsažených v Merellově skriptu *Listy apoštola Pavla z vězení. Překlad a výklad listu k Efesanům a Kolosanům*.¹³²

---

¹²⁸ Dataci odvozuji z poznámky post skriptum na str. 4, kde uvádí autor: „V březnu tohoto roku podala Fakultní rada CMBF v Praze-Litoměřicích Ministerstvu kultury a informací „Podklady výhledového plánu“....“ V zápisu z LXVI řádné schůze fakultní rady CMBF ze dne 13. března 1968 se pak v bodě 5.8. uvádí, že zmíněný výhledový plán podala fakultní rada Ministerstvu kultury a informací 20. 3. 1967.

¹²⁹ na str. 2 uvádí dále, že rada CMBF ve věci zřízení malého semináře „učinila podání na MŠK a nejnověji MKI“.

¹³⁰ Inventární číslo 10 Exegeze listu Filipánům – kratší text, na některých místech jsou totiž připsána tužkou data; patrně jde o data přednášek příslušné části exegeze, nejstarší pochází z roku 1937.

¹³¹ Autor pro napsání některých pasáží této exegeze použil zadní strany hlavičkových papírů Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty Litoměřice.

¹³² MERREL, Jan. *Listy apoštola Pavla z vězení: Překlad a výklad listu k Efesanům a Kolosanům*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1976.

Většina listů exegeze má následující úpravu: na list papíru formátu A4 je nalepen list průklepového papíru formátu cca A5 se strojopisným textem exegeze. Na řadě listů jsou pak do volných míst vedle vlepeného listu připsané rukopisné meditace, jejichž poměrně dlouhé sekvence jsou téměř či zcela identické se sekvencemi textu, který byl uveřejněn na pokračování¹³³ v časopise Duchovní pastýř v článkách meditací nad listem Filipanům. V závěru jednotlivých oddílů exegeze jsou uvedeny modlitby, které se k těmto oddílům vztahují a které byly rovněž přetištěny jako součást článků v časopisu Duchovní pastýř.

2.6.6. POZNÁMKY pro teologickou komisi k předloze DE SACERDOTIO MINISTERIALI

U těchto strojopisných poznámek, psaných v jednotném čísle,¹³⁴ není uveden jejich autor. Ačkoliv se jedná o tematiku blízkou Merellovým poznámkám k dekretu *De institutione sacerdotali* a některé poznámky se buď shodují s poznámkami k *De institutione sacerdotali* (např. *všude je nutná seminární předvýchova*¹³⁵) nebo odpovídají jiným archiváliím, zaměřeným na zavádění diakonátu a širší zapojení laiků do pastorace,¹³⁶ nelze z toho odvodit Merellovo autorství.

Ať je však autorem kdokoliv, plných 9 stran poznámek každopádně svědčí o jeho hlubším zájmu o dané téma. V závěru jsou navíc připojeny 2 strany poznámek ke schématu *O spravedlnosti ve světě* (*De iustitia in mundo*).

2.6.7. Překlady z Der Prediger und Katechet

Mezi homiliemi a rozjímáními výrazně převládají strojopisy, kterých je zhruba o řád více nežli rukopisů. Přitom mezi strojopisy mají dominantní pozici překlady z německého časopisu *Der Prediger und Katechet*, které se nacházejí jak soustředěné do samostatných inventárních čísel, tak rozptýlené v obálkách, příslušejících jednotlivým svátkům, slavnostem, památkám nebo liturgickým dobám. Překladatel přitom do českého překladu (přínejmenším v případě liturgických cyklů B a C) zařadil

---

¹³³ V ročnících 1980 a 1981.

¹³⁴ Na str. 3, 3. řádek autor píše: „Diskusi na tento námět považuji za dnešní situace nevhodnou.“

¹³⁵ Inventární číslo 25 Před- a pokoncilní dokumenty a články o nich. Strojopis POZNÁMKY pro teologickou komisi k předloze DE SACERDOTIO MINISTERIALI. s. 9.

¹³⁶ Viz str. 7: *...vychovat kněze i laiky k větší odpovědnosti za osudy Církve a víry a k větší lásce k ní, Nutno vypracovat programy pro specifitější školení odpovědných a podnikavých jedinců; využít jejich schopností. Vážít se náležitě jejich spolupráce a nepodceňovat ji. Podobně na str. 8: Zařazení laiků do života Církve vyžaduje vychovat je k plné odpovědnosti a obětavosti pro věci Boží. Začátek by měl být v pastoračních farních radách.*

texty z více ročníků časopisu.¹³⁷ Existence a celkový rozsah překladu všech tří liturgických cyklů (hrubým odhadem celkem cca 1 500 stran strojopisu formátu A5) ukazují, že si někdo, dost možná sám Jan Merell,¹³⁸ dal s překladem nemalou práci. V českém jazykovém prostředí se jedná o velmi zajímavý počín, neboť zde srovnatelný časopis nevycházela ani nevychází.¹³⁹

Část zmíněného překladu z *Der Prediger und Katechet*, rozptýlenou v dopisních obálkách, Merell používal pro přípravu homilií, a to různými způsoby. Buď použil přímo tento překladový text nebo ho kombinoval s některým rukopisem (obojí lze snadno identifikovat podle podtržení, vpisků a dalších zásahů do strojopisu, odkazů v rukopise apod.). V některých případech myšlenky z překladu použil v rukopisné homilii.¹⁴⁰

2.7. Další myšlenky a zajímavé momenty z archiválií fondu

2.7.1. Úvodní poznámka

Vzhledem k tomu, že rukopisy oproti strojopisům, zastoupeným převážně překlady, více postihují Merellovo myšlení, budu jim také v následujících pasážích věnovat větší pozornost. V níže uvedených citacích z homilií zachovávám s výjimkou evidentních překlepů původní Merellovo znění, a to i v případech, kdy zjevně chybí slovo, je použitý (dnes) neobvyklý slovosled apod.

2.7.2. O Duchu svatém

Jan Merell si rozhodně nedělal iluze o stavu světa a víry a neuzavíral se před kritikou i z kruhů církvi více či méně vzdálených. Tak např. v rukopise homilie *Veni Creator!*¹⁴¹ ke slavnosti Seslání Ducha svatého, poprvé pronesené v roce 1931 na Smíchově, cituje Renanův výrok o tom, že Duch sv. nemá ctitelů a konstatuje, že si křesťané musejí

---

¹³⁷ V překladu cyklu B jsem identifikoval texty, které vyšly v ročníku 1973, ale zároveň jsou v tomto cyklu i texty z jiného ročníku; podobně část textu překladu cyklu C byla v originále vydána v roce 1974; v jedné z homilií, přeložené z PuK a uložené v obálce Křest Páně se nachází citace z Evangelického kalendáře 1976.

¹³⁸ Jan Merell ovládal němčinu výborně a jistě není bez zajímavosti, že v knihovně Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy jsou ročníky časopisu *Der Prediger und Katechet* do roku 1974 (resp. do č. 3 (April/Mai) tohoto ročníku) a od roku 1987 dále; avšak od čísla 4 z roku 1974 do konce roku 1986, tedy z doby víceméně odpovídající duchodu prof. Merella, zde tento časopis chybí.

¹³⁹ Rozsáhlejší výběry kázání z časopisu *Der Prediger und Katechet* vyšly česky koncem 19. století.

¹⁴⁰ Např. text rukopisu *V čem je tajemství svatých* (Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Obálka *Všech svatých II*) se z větší částí doslovně kryje s textem překladu z *Der Prediger und Katechet*, str. 489 (tamtéž).

¹⁴¹ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Obálka *Seslání Ducha svatého I*. Rukopis homilie *Veni Creator!*

s hanbou přiznat, že na této blasfémii nejsou bez viny.¹⁴² Nabádá proto posluchače, aby se zadívali, jak Duch svatý působí skrze církve v jejich vlastním životě. Zdůrazňuje, že právě Duch svatý je v církvi rozdavatelem pokladu milostí. V této homilii také připomíná učení svatého Tomáše, že posvěcující milost jediného člověka má před Bohem větší cenu než celý vesmír. A konstatuje, že tuto milost, která je démantem, „vyhazujeme často lehkomyšlně, poněvadž neznáme její ceny, považujeme ji za kousek skla“.¹⁴³

V jiné rukopisné homilii¹⁴⁴ si Merell zatrhl myšlenky, podle nichž je pošetilé očekávat od 2. vatikánského koncilu podobné projevy Ducha sv. jako o prvních Letnicích církve, neboť Duch sv. „není zde proto, aby nám ušetřil námahu a práci, přemýšlení a tvrdý boj.“ Podobně i „úspěch koncilu jest ... výsledkem stálého spolupůsobení Boha i člověka.“ Tyto myšlenky si Merell připsal i na okraj strojopisu jiného textu,¹⁴⁵ používaného při homiliích.

Na více místech zmiňuje Merell dva účinky ducha svatého na apoštoly: překonání strachu a překonání egoismu (v této souvislosti výslovně jmenuje bratry Zebedeovy).¹⁴⁶ Opakovaně připomíná výzvu apoštola „nehášejte oheň Ducha“ a konstatuje, že Duch svatý činí věřící „podobnými Bohu“. V rukopisech také vícekrát používá tyto obrazy a přirovnání: „Jako železo vložené do ohně je takřka proměněno v oheň, tak duše posvěcující milostí Boží se proměňuje a stává Boží. Stává se krásnou a všechna krása pozemská je proti ní jen stínem.“¹⁴⁷

2.7.3. O Kristu

V homilii¹⁴⁸ ke slavnosti Ježíše Krista krále Merell zdůrazňuje, že vyhlášení svátku Krista krále bylo ze strany Pia XI. krokem („lékem“) proti procesu odkřesťanštění (či zpohanštění) světa. V této homilii a také v rukopisné modlitbě¹⁴⁹ podtrhuje odlišnost Kristova království od království tohoto světa. Království Kristovo je „královstvím

---

¹⁴² Tamtéž na str. 1 pokračuje: „Mnohý katolík si musí říci, že osobnost a působnost Ducha svatého ... nezaujímá místa, které mu přináležejí. Víme a věříme, že je třetí božskou osobou, že o svátku letnic sestoupil na apoštoly v podobě ohnivých jazyků; že je sedmero darů Ducha sv. – a pravidelně nic víc.“

¹⁴³ Tamtéž, s. 4.

¹⁴⁴ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Obálka *Seslání Ducha svatého I*. Rukopis „Svatodušní svátky a koncil“ (P. Mario von Galli SJ).“

¹⁴⁵ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Obálka *Seslání Ducha svatého I*. Strojopis DUCH SVATÝ A KONCIL / Na Hod Boží svatodušní 29. 5. 1966 /.

¹⁴⁶ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Např.: Obálka *Seslání Ducha svatého II*. Rukopis osnovy homilie, nadepsaný „H. B. Svatod. – Letnice“.

¹⁴⁷ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Např.: Obálka *Seslání Ducha svatého II*. Rukopis homilie, nadepsaný „H. B. Svatodušní“.

¹⁴⁸ Inventární číslo 46 Homilie 1. Obálka *Xus Rex*. Strojopis homilie, nadepsaný „Christus Rex“.

¹⁴⁹ Táž obálka. Rukopis modlitby, začínající slovy: „Pane, nikdo tě nezvolil ...“

pravdy a života, svatosti a milosti, spravedlnosti, lásky a pokoje.“ Současnou dobu¹⁵⁰ označuje Merell ve zmíněné homilii jako dobu „duchovní noci, chladné, mrazivé, bez Krista.“

Z překladových textů z *Der Prediger und Katechet* Merell vybral a pronesl v roce 1982 pasáž, mj. hovořící o velkém paradoxu víry – Králi na kříži, odsuzující každé násilné uplatňování moci a připomínající, že „Na cestě k přicházejícímu Božímu království jsme jen tehdy, jdeme-li Ježíšovou cestou.“¹⁵¹ Paradox Kristova života vyjadřuje i jinak: „On nejspravedlivější vzal na sebe nespravedlnost lidstva, aby věčná spravedlnost byla usmířena.“¹⁵²

2.7.4. O Božím milosrdenství

Svoje přesvědčení o Božím milosrdenství a významu lidské odpovědi formuluje takto: „Říká se: kdo hledá, najde. A to platí i o spáse. Bůh je volajícím Pánem. Nabízí každému spásu, ale mnozí nechtějí slyšet a nedávají odpověď. Abrahám a proroci slyšeli Boží volání a odpověděli. Jeruzalém byl zván, ale nechtěl (Lk 13,34). Nyní Pán volá první učedníky prostřednictvím Jana Kř. Přicházejí první dva. Hledají a nacházejí Spasitele. Jejich život dostává smysl.“¹⁵³

Poněvadž „Bůh je láska“, dává člověku jen lásku, milost – pokud se tomu ovšem dotyčný nebrání. Bůh své milosrdenství nabízí i člověku na smrtelném loži. Jak ti, kdo přišli na vinici Páně dříve, tak i ti, kdo později, všichni se nakonec podle Merella spojí „v obdivu nad Boží milostí.“¹⁵⁴

2.7.5. O svatých

Merellovy homilie ke svátku Všech svatých začínají vícekrát konstatováním, že jde o svátek radostný nebo přímo výzvou k radosti.¹⁵⁵ Svatí jsou podle něj „ukazateli cesty k Bohu a dokázali světu, že stojí za to svůj život založit na Bohu“.¹⁵⁶

¹⁵⁰ Merell tuto homilii pronesl v letech 1975, 1980, 1982.

¹⁵¹ Inventární číslo 46 Homilie 1. Obálka *Xus Rex*. Strojopis překladu PuK, označený s. 461-462.

¹⁵² Inventární číslo 46 Homilie 1. Obálka *Křest Páně*. Rkp. homilie nadepsaný Křest Páně (Mt 3,13-17).

¹⁵³ Inventární číslo 54 Homilie 9: L, Mt, Zj, J. Obálka *Jo. Apoc.* Rukopisná homilie *Jan 1,35n. 4. I.*

¹⁵⁴ Inventární číslo 52 Homilie 7: mezidobí. Obálka *Neděle b. roku A. 11-20.21-33*. Rukopis homilie „25 p. a.A“

¹⁵⁵ Jedna z nenadepsaných rp. homilií např. začíná slovy „Všichni se radujme. Vždyť slavíme svátek ke cti Všech svatých“. (Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Obálka *Všech svatých II.*).

¹⁵⁶ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Např.: Obálka *Všech svatých II.* Rukopis nadepsaný „V čem je tajemství svatých“.

Podle Merella „světec je ... v první řadě člověk, který nechal ve svém životě působit Boha – spolupracoval s dary a milostmi Božími. Uskutečnil ve své době vzor křesťanského života“.¹⁵⁷ V případě sv. Václava jde ještě dále, když na otázku, čím byl Čechům odpovídá: „Vším – vzorem, vůdcem, nadějí.“¹⁵⁸ Zřejmě i pro samotného Merella byla úcta ke sv. Václavu velkou oporou v těžkých chvílích.¹⁵⁹ Také z toho, že nejstarší archiválie mezi homiliemi se týkají výročí světců (Svatováclavské milénium, 650 let úmrtí bl. Anežky), z množství homilií věnovaných památkám světců (8 obálek) i z některých formulací¹⁶⁰ lze usuzovat na poměrně velký význam, který Merell přikládal úctě ke světcům.

Na svatých podle Merella „poznáváme sílu milosti Boží“, oni jsou „voláním Božím do doby“. Jako příklady svatých dnešní doby zmiňuje Merell Charlese de Foucaulda a Matku Terezu z Kalkaty. Označuje svaté také za hodnověrné svědky víry a přímlyvce.¹⁶¹

2.7.6. O Panně Marii

Pannu Marii označuje za nejkrásnější vzor spolupůsobení s Boží milostí.¹⁶² V úvodu rukopisného textu „Svátky P. Marie – Úcta P.M.“¹⁶³ cituje článek 103 konstituce Sacrosanctum Concilium, hovořící o vztahu svátku Panny Marie ke slavením vykupitelského díla jejího Syna. Dále zde píše, že církev oslavuje výsady Mariiny, protože „v nich vidí nejdokonalejší uskutečnění spásného díla Kristova a současně i předobraz své budoucí dokonalosti.“

Určité změny v mariánské úctě mají věřící vést k tomu, aby lépe rozlišovali to, co je podstatou této úcty od okrajových jevů, které někdy nabývají vrchu. Právě koncentrace na jádro mariánské úcty může člověka vést k lepšímu pochopení jeho vlastního života. V tomto textu dále uvádí, že podle učení 2VC je Panna Maria obrazem, vzorem celé církve. Oslava Mariina je podle Merella předobrazem a zárukou naší budoucí oslavy. „Oslavujeme-li zpěvem a modlitbou Marii jejich výsadách, zpíváme chvalozpěv na svou

¹⁵⁷ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Např.: Obálka *Všech svatých II*. Rukopis nadepsaný „Počátky svátku ...“.

¹⁵⁸ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Obálka *Svatováclavské milénium – kázání*. Rukopis „Kázání v den svatováclavského milénia“, s. 2.

¹⁵⁹ Usuzuji tak z heslovité věty v závěru jedné z homilií: „Svatováclavská idea za první i druhé svět. války – Terezián – 1929, 1938, 1945“. (Inv. č. 53 Homilie 8. Obálka *Svatováclavské milénium – kázání*. Rukopis „Sv. Václav“).

¹⁶⁰ zvláště pak v „Kázání v den svatováclavského milénia“.

¹⁶¹ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Např.: Obálka *Všech svatých II*. Rukopis homilie, nadepsané „Co nám říkají svatí“.

¹⁶² Inventární číslo 49 Homilie 4: adventní. Obálka *C. Advent*. Rukopis homilie „4 adv. n. c.“

¹⁶³ Inventární číslo 48 Homilie 3: slavnosti. Obálka *Svátky P.M.*.

vlastní oslavu a děkujeme za ni Bohu Otci.“ Vnímáme-li Marii spojenou s církví a Kristem a máme-li ji za vychovatelku a vzor ve víře, bude nám „*duchovní matkou, která nás povede do království svého Syna.*“

2.7.7. O Bibli

Merell v homiliích jako biblista pochopitelně opakovaně připomíná aktuálnost Písma – a to i Starého zákona vč. historických knih – pro lidi všech dob. Například takto: „*Pro nás to nejsou jen scény minulých dob. Je to životně důležitá zvěst pro křesťana XX. stol. Nám ukazuje Boha, jak je dnes. Co můžeme my očekávat od Boha a co On očekává od nás*“¹⁶⁴(podtržení Merell).

Jako lék na situaci, kdy se křesťanský náboženský život člověka omezí na několik vnějších úkonů, bohoslužba se promění do „rutinovaného provozu“ a modlitba se vyčerpá, doporučuje „Boží slovo, živé slovo“. Toto slovo odpovídá na lidské potřeby. Pouze je třeba spolu se Samuelem odpovědět: „*Mluv Pane, tvůj služebník slyší*“ a promýšlet, co dané Boží slovo říká do mé životní situace.¹⁶⁵

2.7.8. O radosti

Některé jednotlivé věty homilií mohou znít poměrně přísně či stroze, celkové vyznění je však spíše evangelně radikální a připomíná i radostnou vděčnost. Jan Merell například jasně vidí nebezpečí, plynoucí z určitého pojetí křesťanského života, velmi zúženého na plnění náboženských povinností a říká k tomu: „*Neděle je dar Boží lidem. Kdo přijímá dar, rozevívá ruce. Jen kdo se chce nechat obdarovat, umí slavit neděli. Ne nedělní povinnost, ale Boží dar a privilegium.*“¹⁶⁶

Rozlišuje mezi radostí z Pána a radostí v Pánu. Radost z Krista, pocházející z rozjímání o jeho velikosti, lásce, dobrotě k lidem, o jeho vítězném Zmrtvýchvstání – tato radost může někdy pominout pod tlakem okolního světa. Ovšem „*radost v Pánu*“, která nás „*vnáší do Krista*“, je trvalejší.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Obálka *St. zákon. II.Samuel*. Rukopis homilie „1Sam1,1–8. Pondělí 1.týdne. II.“.

¹⁶⁵ Tatáž obálka. Rukopis homilie „1Sam 3,1m. Středa 1. týdne II“.

¹⁶⁶ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Obálka *Homilie různé*. Rukopisná homilie „Mk 2,23–28“.

¹⁶⁷ Inventární číslo 49 Homilie 4: adventní. Obálka *C. Advent*. Rukopis homilie „3 adv. C.“

2.7.9. O víře

Merell si dobře uvědomoval výraznou proměnu náboženské situace, k níž došlo za jeho života. K tomu, jak se proměně tato proměna projevuje i na půdě CMBF, se vyjadřuje následovně: „*Dnes se situace – opět vzato v průměru – změnila. Nejednou mladý theolog trpí nedostatkem víry. Vyrostl v naprosto pluralistickém prostředí. Již nemá onu přesvědčivou víru, tak klidně samozřejmou, která byla dříve podmíněna spíše tradicí a prostředím než milostí víry. Má ohroženou a napadanou víru, ohroženou a napadanou ve všech dimensích svého bytí. To není v rozporu s jeho zájmem o svět víry ani o jeho duchovní povolání; obojí může právě z této krise víry dostávat podnět ... mladý theolog dnes nutně hledá základní odůvodnění a upevnění víry ... hledá spodní základ ohroženého přesvědčení víry /Dr. K. Rahner/.*“¹⁶⁸

Merell připomíná, že křesťanská víra je v první řadě Boží dar, kladoucí nárok na člověka, aby z ní vyvodil důsledky pro svůj život. V křesťanské víře není hlavní světový názor nebo souhrn dogmatických pravd, ale živá „*osobnost Ježíše Krista, v němž se Bůh stal člověkem.*“ Protože totiž „*křesťanství je kladná odpověď ke Kristu.*“¹⁶⁹ Je si také vědom toho, že přicházejí těžké okamžiky a krize víry: „*okamžiky, kdy se zdá, že vše je marné, že Bůh je mrtvý.*“ Upozorňuje, že i prorok Jeremiáš měl podobnou krizi, kterou překonal přimknutím se k Bohu – a tato skutečnost může být útěchou pro každého věřícího.¹⁷⁰

K otázce vztahu víry a skutků se vyjadřuje Merell následovně: „*Pavel odsuzuje skutky bez víry. Jakub: víru bez skutků. Oba se shodují v tom, že člověka spasí víra projevovaná skutky. Ani pouhá víra, ani pouhé skutky nestačí.*“¹⁷¹ Merell připomíná, že v životě křesťana je potřebné každodenní obrácení se věřícího k Pánu.

2.7.10. O svátostech

Ve svých homiliích se Jan Merell zdaleka neomezuje jen na výklad biblického textu, ale věnuje pozornost také liturgii a souvisejícím otázkám dogmatickým. Příkladem může být jedna z homilií ke svátku Křtu Páně.¹⁷² V ní vysvětluje dogmatickou definici

¹⁶⁸ Inventární číslo 18 De institutione sacerdotali. *Připomínky a návrhy děkana CMBF v Praze - Litoměřicích Dr. Jana Merella k dekretu De institutione sacerdotali*, s. 1.

¹⁶⁹ Inventární číslo 52 Homilie 7: mezidobí. Obálka *Neděle b. roku A. 11–20.21–33*. Rukopis homilie „21 n. p. a. A. Mt 16,13–19“.

¹⁷⁰ Inventární číslo 52 Homilie 7: mezidobí. Obálka *Neděle b. roku A. 11–20.21–33*. Rukopis homilie „21 p. a.“

¹⁷¹ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Obálka *Homilie různé*. Obálka *Listy katol.* Rukopisná homilie „Jak 2,4n. Pátek 6 n.p.a.“

¹⁷² Inventární číslo 46 Homilie 1. Obálka *Křest Páně*. Rukopis homilie nadepsaný „Svátek Křtu Páně. Svátost křtu.“

svátostí, přičemž opakovaně podtrhuje,¹⁷³ že ve svátostech se nám Bůh daruje. Význam svátostných znamení zde hájí i odkazem na přirozené používání znamení v lidské kultuře. Ve věci účinnosti přirovnává svátosti k setbě, „*kteřá je odkázána na dobrou půdu, jinak nevzroste*“. V navazujícím výkladu k účinkům křtu pak již užívá i četných biblických odkazů a zdůrazňuje, že křest je očišťou, která „*nově přetváří člověka*“ a také „*umíráním a zmrtvýchvstáním spolu s Kristem*“ či „*koupelí znovuzrození*“.

2.7.11. Vztah Jana Merella ke komunistickému režimu

Různí autoři se vesměs shodují na tom, že Jan Merell s komunistickým režimem spolupracoval pouze v míře, kterou považoval za nezbytně nutnou pro uhájení smysluplné existence teologické fakulty. Této jeho rezervovanosti vůči režimu nasvědčuje i obsah fondu.

Předně se ve fondu nenachází žádný z Merellových „mírových článků“ pro zahraničí, zmiňovaných v jedné z příloh k životopisu¹⁷⁴ a články pro tuzemsko jsou zde jen 2 x, ačkoliv podle zmíněné přílohy jich bylo nepochybně více. Ve fondu je doložen výtisk Katolických novin s článkem *Do svědomí lidstva*, napsaný k výročí svržení atomových bomb na Hirošimu a Nagasaki.¹⁷⁵ Tento článek má na svoji dobu velmi umírněný tón. Téměř polovinu textu věnuje volání věřících po zastavení výroby a používání atomových zbraní a zbraní hromadného ničení.

Strojopis krátkého článku *Mír sbližující*¹⁷⁶ je psán rovněž velmi umírněným tónem a Merell se v něm dokázal natolik soustředit na přátelskou atmosféru na mírové konferenci a přednášce, že v článku nepadlo ani slovo o těch, kdo mír ohrožují.

Merellův velmi rezervovaný postoj k revolučním myšlenkám snad nejlépe ilustruje následující citace z jeho rukopisné modlitby k Duchu svatému: „*Dokonce holubice míru je v nepravých rukou. Revolucionáři světa ji mají na vlajce. Nevědí, že holubice je symbolem Ducha Svatého, Ducha míru a lásky.*“¹⁷⁷

---

¹⁷³ a to i doslova podtržením v rukopise homilie.

¹⁷⁴ Inventární číslo 2 Personalialia – životopisy a výročí, *Příloha ke curriculum vitae ThDr Jana Merella pro CMVKD.*

¹⁷⁵ Inventární číslo 34 Jan Merell: různé články, Katolické noviny ze dne 6. srpna 1961 s článkem *Do svědomí lidstva.*

¹⁷⁶ Inventární číslo 15 Ježíšovo dětství.

¹⁷⁷ Inventární číslo 53 Homilie 8: různé. Obálka *modlitba k Duchu svatému; Jan 14.*

3. Archivní pomůcka

Karton I	
Inventární číslo	Obsah
1 Personalia – listiny, doklady apod.	domovský list Jana Merella, ze dne 2. 10. 1923 (a následně potvrzovaný)
	kopie (úřední opis) výměru částečného invalidního důchodu Jana Merella, vydaného dne 23. 9. 1948 Státním úřadem pro válečné poškozence v Praze X
	očkovací vysvědčení ze dne 26. 9. 1923
	oznámení 89. MO Svazu protifašistických bojovníků Střešovice svým členům o možnosti získání některých odbojářských výhod
	sdělení (protektorátního) Ministerstva školství a kultury o vykonání předepsané jazykové zkoušky ze dne 27. 5. 1942
	křestní list Jana Merella, vystavený 17. 2. 1939
	křestní a rodný list Jana Merella, vystavený 10. 12. 1949
	list o prohlídce mrtvého (Jana Merella), vystavený 22. 9. 1986
	potvrzení odvodní komise o uznání studenta Jana Merella t.č. neschopným k odvodu a odročením odvodu na r. 1925
	potvrzení odvodní komise o uznání studenta Jana Merella t.č. neschopným k odvodu a odročením odvodu na r. 1926
	potvrzení záchytné stanice v Praze XVI o návratu Jana Merella z koncentračního tábora Dachau
	očkovací vysvědčení ze dne 23. 6. 1906
	průvodní dopis k zaslání osvědčení o účasti Jana Merella na národním boji za osvobození (1 x originál, 2 x opis téhož, z toho 1 x úředně potvrzený)
	osvědčení o účasti Jana Merella na národním boji za osvobození (3 x notářsky ověřené kopie)
	členský průkaz Českého zahrádkářského svazu na jméno Dr. Merell, s členskými známkami pro roky 1986 a 1987 (!)
	žádost CMBF o pronájem místností v budově metropolitní kapituly v Proboštské ulici
	žádost Metropolitní kapituly o udělení předběžného souhlasu odboru školství a kultury rady ÚNV hl. města Prahy, odboru pro věci církevní, s pronájmem místností v budově metropolitní kapituly v Proboštské ulici
	opis žádosti Metropolitní kapituly o uplatnění vlivu předsedy ONV Praha 6 ve věci projednávání žádosti o souhlas s pronájmem místností v budově metropolitní kapituly v Proboštské ulici v radě ONV
	pozvánka na oběd, podávaný Metropolitní kapitulou k oslavě osmdesátin Jana Merella s rozdělovníkem a veršovaným blahopřáním věřících "od sv. Václava"
	žádost Radiojournalu o proslovení přednášky Jana Merella na téma <i>Nejnovější nálezy biblických rukopisů</i> v den 19. 4. 1939
žádost Radiojournalu o proslovení přednášky Jana Merella na téma <i>Krása evangelí</i> v den 26. 4. 1940	

1 Personalia – listiny, doklady apod.	rukopisné poznámky o architektonickém stylu a vybavení kostelů, navštívených v Paříži a okolí 24. 4. 1937
	francouzsky psaný strojopis promluvy o válečném utrpení se zmínkami o Dachau a utrpení českých zemí za nacistické okupace
	zpráva o hospitalizaci Jana Merella na interním oddělení v době 29. 7. 1985 do 20. 8. 1985
	veršované blahopřání vinohradských dětí, pronesené na primici Jana Merella
	žádost Ministerstvu školství a národní osvěty o prodloužení asistentury Jana Merella
	přejímací list na koupi plyšového koberce od Komise pro národní správu, vložená v Přihlášce k soupisu nepřátelského majetku (kde je uveden tentýž koberec)
	potvrzení ministerstva zahraničí Francouzské republiky ze dne 24. listopadu 1936, který se Janu Merellovi přiděluje studijní stipendium na školní rok 1936-1937
	dopis profesora Josefa Cibulky Janu Merellovi ze dne 20. 3. 1936 s pokyny ohledně zařizování zahraničních studijních pobytů a stipendií
	promoční děkovací řeč Jana Merella
	pokyn k rektorátu Karlovy univerzity ze dne 22. 5. 1939 k výplatě cestovního stipendia z přebytků univerzitních peněz jubilejních
	sdělení děkanství bohoslovecké fakulty ze dne 26. 6. 1939 o udělení podpory z Denisova fondu Ministerstvem školství a národní osvěty
	parte P. Josefa Merella (+ 7. 10. 1984)
2 Personalia – životopisy a výročí	Katolické noviny ze dne 10. května 1964 (mj. se 2 články k šedesátinám prof. Merella)
	Katolické noviny ze dne 6. května 1979 (mj. se článkem k pětasedmdesátinám prof. Merella)
	výtřižek z Lidové demokracie s článkem k pětasedmdesátinám prof. Merella (šifra kt)
	<i>Dr. Jan Merella : curriculum vitae</i> (nedatováno, podle obsahu z počátku 50. let)
	příloha ke curriculum vitae
	<i>Curriculum vitae: Dr Jan Merell. Zřejmě z 2. pol. 50. let</i>
	<i>Th. Dr. Jan Merell. Přehled učitelské, vědecké, literární ad. činnosti v akad. roce 1952/53</i>
	<i>ThDr. Jan Merell. Curriculum vitae vyžádané CMVKD v Praze</i>
	soupis archiválií <i>Merell Jan</i> z archivu Arcibiskupství pražského
	<i>THDr. Jan Merell: Životopis</i> (zřejmě z konce 60. let)
	1. list Katolických novin ze dne 26. 5. 1974 (mj. s článkem o akademickém shromáždění CMBF, svolaném u příležitosti výročí osvobození)
	stručná bibliografie knižních publikací (z 60. let)
	žádost Oldřicha Svozila z r. 1959 o zaslání základních životopisných údajů a stručné bibliografie: připojen stručný životopis a bibliografie Jana Merella

2 Personalia – životopisy a výročí	<i>Curriculum vitae: Dr Jan Merell</i> (nedatováno, podle obsahu z 50. let)
	Katolické noviny ze dne 24. 11. 1957 (mj. se články k úmrtí Ladislava Zápotockého)
	výstřížek z Katolických novin ze dne 9. 5. 1954 (mj. s krátkým blahopřáním k padesátinám J. Merella)
	Český zápas ze dne 21. 5. 1964 (mj. s článkem k šedesátinám Jana Merella na straně 4)
	první list Českého zápasu ze dne 19. 5. 1974 (mj. s článkem M. Kaňáka <i>Sedmdesátiny děkana cyrilometodějské fakulty</i> na straně 2)
	list (str. 3 a 4) Katolických novin ze dne 12. května 1974 (mj. se článkem k sedmdesátinám prof. Merella)
	Katolické noviny ze dne 17. 5. 1964 se zmínkami o 2. vatikánském koncilu (+ "letniční témata" některých článků)
	článek Josefa Papici: <i>Mladý kněz odhaluje tajemství papyrů</i> , Lidové listy 26. 6. 1938, str. 13
	<i>Dr Jan Merell: Curriculum vitae.</i> (nedatováno, podle obsahu z 50. let)
	<i>Příloha ke curriculum vitae ThDr Jana Merella pro CMVKD</i> (z 60. let)
	<i>Dr Jan Merell</i> (curriculum vitae Jana Merella; zajímavé podrobnosti o zahraničních cestách, nedatováno, podle obsahu z 2. pol. 60. let)
	tištěný text <i>Lecturis salutem</i> (italsky)
	nedatovaný dopis/informace k dotazníku předsedy výboru českého Díla koncilové obnovy Frant. Tomáška k zahájení přípravných prací
	3 fotografie v obálce nadepsané <i>Würzburg - Rottenberg</i> a odeslané v prosinci 1983 ze Spolkové republiky Německo
obálka se 7 fotografiemi, popsaná jako <i>Jubilejní sejítí. 1981</i>	
3 Personalia - stipendium	výnos č.j. 86.335/36 - II/C 2, kterým ministr školství a národní osvěty uděluje Janu Merellovi stipendium francouzské vlády na studijní rok 1936/37
4 Bibliografie	bibliografie <i>Články Th. Dr. Jana Merella uveřejněné od r. 1976–1984: Duchovní pastýř</i>
	bibliografie <i>Th Dr Jan Merell. Seznam publikací.</i>
	bibliografie <i>Literární činnost: Časopis katolického duchovenstva. Do roku 1938.</i>
	bibliografie <i>Články</i>
	bibliografie <i>Revue Na hlubinu: Ročníky IX–XIII</i>
	bibliografie <i>Revue Na hlubinu. Širší časové rozmezí (ročníky 1928–1946)</i>
	bibliografie <i>Revue biblique 47, Ottův slovník naučný, Věstník katolického duchovenstva a Vzdělávací knihovna katolická</i>
	Bibliografie <i>Prof. Dr. Jan Merell: Vědecká pojednání uveřejněná v Duchovním pastýři</i>
5 Recenze	výstřížek z Katolických novin ze dne 7. 12. 1952 s článkem " <i>Bible v životě a kultuře českého lidu</i> : recenze stolního kalendáře pro rok 1953, vydaného Českou charitou
	výstřížek z Lidové demokracie ze dne 11. 7. 1952 s článkem <i>Studnice moudrosti</i> : recenze 2. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového zákona</i> (šifra g)
	výstřížek z Katolických novin ze dne 7.12.1952 s článkem <i>Úvod ku Knihe kníh</i> : recenze 2. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového zákona</i> (šifra Mikro)

5 Recenze	strana 339 z Melanges de Science Religieuse Lille: recenze 1. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového zákona</i> a díla <i>Komentář k Písmu svatému Nového zákona, I. Studium a četba Bible</i> (autor: A. Liefooghe)
	Katolické noviny ze dne 15. 6. 1952 s článkem <i>Úvod do četby Nového zákona</i> – recenzí na 2. vydání stejnojmenné knihy (šifra F.)
	strana 5 z Lidové demokracie s článkem <i>Bible v životě a kultuře našeho lidu</i> – stručná zmínka o 2. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového zákona</i> a stolního kalendáře Charity pro rok 1953 (šifra s)
	Kostnické jiskry ze dne 12. 2. 1953 s článkem <i>Pěkný příklad</i> na str. 4: recenze kalendáře Charity na rok 1953
	strany 457 a 458 s článkem <i>Úvod do četby Nového zákona</i> : slovensky psanou recenzí na stejnojmenné dílo (autor Dr. Krovina, na jednom z paré je připsán zřejmě původ: označení "D.P:XXIX, č. 10)
	italsky psaná recenze Štefana Porúbčana na dílo <i>Studium a četba Bible</i> ; jde o str. 250-251 z nezjištěného sborníku recenzí
	strana z nezjištěné publikace, nadepsaná "Nové knihy"; mezi dalšími pod šifrou š recenze na <i>Úvod do četby Nového zákona</i>
	strojopis recenze na 2. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového Zákona</i> v rozsahu 1 strana A4
	strojopisná strana A4 s obsahovou prezentací stolního kalendáře a recenzí 2. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového Zákona</i>
	dopis nakladatelství Universum redaktorovi neuvedeného listu s žádostí o referování o (1. vydání) knihy <i>Úvod do četby Nového Zákona</i> + zpráva o knize
	děkovný dopis Dr. jur. Vlastislava Zátky ze dne 20. 1. 1948; děkuje za poučení, kterého se mu dostalo četbou <i>Úvodu do četby Nového Zákona O knihách</i> . Příloha časopisu <i>Dobrý pastýř</i> r. 1947 s krátkou recenzí 1. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového Zákona</i> (šifra J.K.)
	strojopis <i>Bibliografie katol. biblické literatury /novoz./ od roku 1938</i> , mj. i s díly Jana Merella
	strojopis obsahové prezentace 1. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového Zákona</i>
	2 strojopisy recenze knihy <i>Studium a četba Bible</i>
	strojopis obsahové prezentace <i>Komentáře k Novému Zákonu</i>
	Výstřižek <i>Hlasy o knihách</i> , recenze 1. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového Zákona</i> (šifra od., přetištěno z revue "Akord", periodikum neuvedeno)
	výstřižek <i>O Ježíše Krista</i> . Recenze 1. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového Zákona</i> , <i>Vývoj</i> II, č. 41, str. 938–939, 8. 10. 1947 (autor neuveden)
strojopis <i>Úvod do četby Nového Zákona</i> , obsahová prezentace 2. vydání	
výstřižek <i>Úvod do četby Nového zákona</i> . Recenze Jana Evang. Urbana na 1. vydání knihy. <i>Katolík</i> X, č. 44, 2. 11. 1947	
výstřižek <i>Dr. Jan Merell: Úvod do četby Nového Zákona</i> . Recenze Dr. Šitála na 1. vydání knihy. <i>Logos</i> , 1947, č. 7, str. 431.	
výstřižek <i>Jan Merell: Úvod do četby Nového Zákona</i> . Recenze K. Svobody na 1. vydání knihy. <i>Naše věda</i> , 1950, 27, s. 156–157.	

5 Recenze	výstřížek <i>Dr. Jan Merell: Úvod do četby Nového Zákona</i> . Obsahová prezentace 1. vydání knihy. Kostnické jiskry XXXII, č. 38, 18. 9. 1947
	výstřížek <i>Dr. Jan Merell: Úvod do četby Nového Zákona</i> . Krátká recenze 1. vydání knihy (šifra jzv). Vyšehrad, III, č. 1, s. 14 a výstřížek s uvedením stručného obsahu - zřejmě ze samotné knihy
	výstřížek <i>Dr. J Merell: Úvod do četby Nového Zákona</i> . Krátká recenze 1. vydání knihy. Lidová demokracie, č. 245, 21. 10. 1947
	výstřížek <i>Merell: Úvod do četby Nového Zákona</i> . Velmi krátká recenze 1. vydání knihy. Hlubina, XXI, č. 8, s. 319, 1947.
	výstřížek <i>MERELL, JAN Dr: Úvod do četby Nového Zákona</i> . Krátká recenze pod šifrou J. K. z přílohy <i>O knihách</i> časopisu <i>Dobrý pastýř</i> 1947, s. 139
	výstřížek bez nadpisu: Recenze 1. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového Zákona</i> . Neděle, 12. 10. 1947, č. 41
	výstřížek <i>Úvod do Nového Zákona</i> . Recenze 1. vydání knihy. Dobrý pastýř, 3/31, 3. 8. 1947
	výstřížek <i>Vzrůstající zájem o Nový Zákon</i> . Recenze 1. vydání knihy. J. Hronek, Lidová demokracie, č. 173, 21. 7. 1947
	výstřížek <i>Úvod do četby Nového zákona</i> . Krátká recenze 1. vydání knihy. Katolík, X/31, 3. 8. 1947
	výstřížek <i>Váš průvodce při četbě bible</i> . Recenze 1. vydání knihy <i>Úvod do četby Nového zákona</i> spojená s osobní vzpomínkou autora. (Deník Osvobozený Našinec 11. 9. 1947)
	6 Liturgická reforma – překlady 1
strojopis <i>Připomínky k pašijím podle sv. Jana</i>	
strojopisy liturgických čtení z doby vánoční	
samostatně svázaný strojopis <i>Evangelium podle svatého Matouše</i> s vyznačenými místy připomínek	
strojopis <i>Připomínky k pašijím podle Matouše</i>	
dopis Josefa Kunického ze dne 19. 10. 1965, v němž žádá o pomoc s překladem obtížných míst misálu	
7 Liturgická reforma – překlady 2	strojopis <i>Bohoslužba slova mimo mši svatou. Návrh Subkomise CLK pro Bohoslužbu slova. Srpen 1966.</i>
	průvodní dopis k zaslání návrhu Bohoslužby slova. Podepsán Dr. Josef Bradáč, Zbýšov, v den sv. Lukáše evangelisty 18. října 1966
	průvodní dopis Josefa Kunického ze dne 24. 11. 1966 k zaslání ukázky mešních formulářů s žádostí o připomínkování, zejm. textů perikop
	průvodní dopis Jana Merella Josefu Kunickému ze dne 29. 12. 1966 k zaslání částečných poznámek k perikopám
	nedatovaný dopis Josefa Kunického Janu Merellovi, který Merell obdržel 9. 12. 1966 ze zadní strany (v kopii) Merellova odpověď z 9. 12. 1966; předmětem obou dopisů je překlad liturgických čtení
	Strojopis <i>Návrh liturgického textu. Květná neděle. Mt 26,36-75; 27,1-54</i>
	průvodní dopis Josefa Kunického ze dne 24. 1. 1966 k zaslání překladu Janových pašijí Janu Merellovi

7 Liturgická reforma – překlady 2	dopis (jméno pisatele velmi obtížně čitelné) ze dne 24. 8. 1966 Dr. Jar. Kouřilovi strojopis <i>Návrh liturgického textu. Květná neděle. Mt 26,36-75; 27,1-54. Opravené znění.</i> ¹⁷⁸
8 Překlady vánočních perikop	<i>Perikopy okruhu vánočního (opravené znění) z Říma</i> průvodní dopis Apoštolské administratury v Praze k zasílaným perikopám strojopisy čtení na svátek Mladětek a neděli po Narození Páně s ručně provedenými opravami
9 Prozatímní lekcionář: překlady evangelií	překlady evangelií podle Mt, L a J
10 Exegeze listu Filipanům – kratší text	rukopis poznámek k exegezi listu Filipanům
11 Exegeze listu Filipanům – delší text	strojopis exegeze listu Filipanům – delší text; s připsanými rukopisnými meditacemi

Karton II	
Inventární číslo	Obsah
12 Exegeze – různé	rukopis exegeze evangelia podle Marka, vv. 14,26–15,47 rukopis: výpisky nebo překlad str. 15–25 knihy <i>Die Schuld des jüdischen Volks am Tod Christi.</i> rukopis výkladu k zázrakům rukopis: zřejmě výpisky k článku P. ? Roguese ? v "La vie catholique" z r. 1970 k tématu Ježíšových exorcismů 2 x rukopisy po cca 30 listech, s poznámkami k exegezi velikonočních událostí rukopisy exegetických poznámek, část v latině (!)
13 Gutzwiller: Mt 3–22 (exegeze)	Rukopis překladu či výpisků z Gutzwillerovy exegeze, rozdělený do dvou částí (kk. 3–16 a 17–22) ¹⁷⁹
14 Velikonoce – rukopisy exegezí	rukopisy – výpisky z knih, převážně z němčiny rukopisy 4 Merellových exegezí ¹⁸⁰
15 Ježíšovo dětství	článek Jana Merella <i>Ježíšovo narození a dětství v apokryfech</i> ze sborníku <i>Výhledy III/2</i> výstřižek Katolických novin, označený "VI/52", s článkem Ladislava Wenzela <i>Která hvězda svítila nad Betlemem ?</i> výstřižek: článek <i>Naši kněží a bohoslovci v prvních řadách bojovníků za mír</i> pod šifrou <i>ftk</i>

¹⁷⁸ Do textu jsou zaneseny Merellovy opravy

¹⁷⁹ Podle několika indicíí je pramenem patrně kniha Richarda Gutzwillera *Meditationen über Matthäus*

¹⁸⁰ Exegeze mají tyto názvy: *Duševní boj J. v zahradě Getsem., První výslech u Piláta, J. před Annášem a Smrt Jidášova.*

15 Ježíšovo dětství	strojopis článku <i>Mír sblíživší</i>
	brožurka <i>Adorační pobožnost</i> Upravil Msgr Fr. Jemelka
	série 12 článků <i>Dětství Ježíšovo</i> pro Katolické noviny: čistopisy a u 10 z nich i výstřižky z novin
	18 stran A4 konceptu textu <i>Evangelium Ježíšova dětství (Lk 1,5-80)</i>
	6 dopisů čtenářů Katolických novin Janu Merellovi – reakce na otištěné články
16 Evangelium a evangelia	Merellova (česky psaná) studie <i>Evangelium a evangelia</i> s česky a latinsky psaným úvodem
17 2. vatikánský koncil	titulní strana 2. vydání <i>L' Osservatore Romano</i> ze dne 22. 11. 1964
	5 různých ordo missae mší sv., slavených během 2 VC
	<i>Relatio Super schema emendatum decreti De oecumenismo (sub secreto)</i>
	<i>Relationes Super schema constitutionis De divina revelatione (sub secreto)</i>
	<i>Declaratio De ecclesiae habitudine ad religiones non-christians (sub secreto)</i>
	<i>Schema constituionis dogmaticae De divina revelatione. Capita I,II,III, IV, V, VI (sub secreto)</i>
	český překlad konstituce <i>O Božím zjevení</i>
	český překlad dekretu <i>O hromadných sdělovacích prostředcích</i>
	český překlad dekretu <i>O ekumenismu</i>
český překlad dekretu <i>O laickém apoštolátu</i>	
18 De institutione sacerdotali	strojopis článku začínající slovy "Na 121.gen.kongr. ..." o rozpravě k předloze "O výchově ke kněžství" (vyšel v Duchovním pastýři č. 8/1965 pod názvem <i>Koncil o výchově budoucích kněží</i>)
	článek <i>Koncil o životě a práci kněží</i> o rozpravě k předloze "O životě a práci kněží" na kongregacích 100–102 (vyšel na pokračování v Duchovním pastýři č. 6 a 7/1965)
	Sacrosanctum oecumenicum concilium vaticanum secundum: Schema propositionum De institutione sacerdotali (sub secreto)
	sloha se strojopisem Merellova textu <i>IV. Výklad jednotlivých článků dekretu: výklad dekretu De institutione sacerdotali</i> . Dále je v ní připojen text <i>připomínky a návrhy děkana CMBF v Praze - Litoměřicích Dr. Jana Merella k dekretu De institutione sacerdotali</i>
19 Dei verbum a kánon	strojopis <i>Bible na II. Vatikánském koncilu</i>
	strojopis článku o vzniku DK Dei verbum
	strojopis českého překladu článku Dr. P. Neuenzeita <i>Pramen vzniku kánonu</i> s uvedením zdroje ¹⁸¹
	strojopis překladu článku Prof. Wolfganga Beilnera: <i>Novozákonní kánon jako základ jednoty křesťanů ?</i>
	strojopis českého překladu článku Dr. P. Neuenzeita <i>Pramen vzniku kánonu</i> : průklepové paré s ručně podtrženými důležitými místy

¹⁸¹ V záhlaví str. 1 uveden pramen: „Handbuch theologischer Grundbegriffe (H. Freis) I. 787-790“

20 Jan Merell: 2VC v Katolických novinách	Katolické noviny, Vánoce 1965, na str. 4 s celostránkovým článkem Jana Merella <i>Stavba namáhavá, která trvá léta</i> o 2. vatikánském koncilu
	koncept části článku <i>Stavba namáhavá, která trvá léta</i> (v upravené podobě vyšel Katolických novinách, Vánoce 1965)
	strojopis článku <i>První týden koncilu</i> , v závěru s ručně dopsaným datem 19. 9. 64
	několikařádkový strojopisný úvod k seriálu statí o všeobecných církevních koncilech v minulosti a 2VC
	strojopis nedatovaného článku <i>Koncily v historii katolické církve</i>
	strojopis článku <i>Druhá část II. vatikánského koncilu</i>
	strojopisy konceptu a čistopisu článku <i>Římská neděle</i> , datace Řím 28.9.1964
	strojopis článku bez nadpisu, začínajícího slovy „Přesně podle jízdniho řádu ..“, datace Řím 12. září 1964
	strojopis článku <i>Desátý týden koncilu</i> , datace Řím 22. 11. 1964
	strojopis článku <i>Devátý týden koncilu</i> , datace Řím 14. 11. 1964, v závěru připsán pozdrav redaktorovi
	strojopis článku <i>Osmý týden koncilu</i> , datace Řím 7. 11. 1964, v závěru připsán pozdrav redakci a další sdělení
	strojopis článku <i>Sedmý týden koncilu</i> , datace 31.10.
	strojopis článku <i>Šestý týden koncilu</i> , datace 23.10.
	strojopis článku <i>5. týden koncilu</i> , datace Řím 16. 10. 1964, v závěru připsán pozdrav redakci a další sdělení
	strojopis článku <i>Čtvrtý týden koncilu</i> , datace Řím 9. října 1964
	strojopis článku <i>Třetí týden koncilu</i> , datace Řím 2. října 1964, v závěru připsáno krátké sdělení redaktorovi
	strojopis článku <i>Druhý týden koncilu</i> , datace 25.9.
	strojopis článku, začínajícího slovy "Když pronikly první zprávy..." o prvním týdnu 3. zasedání koncilu
	strojopis článku <i>Po 500 letech se vrací hlava sv. Ondřeje do Patrasu</i> , datace 25.9.
	strojopis článku, začínajícího slovy "Sloužíme většinou mši sv..." o přípravách na 3. zasedání koncilu, datovaný Řím 14. září 1964
21 Jan Merell: články o 2 VC	strojopis článku <i>Dr Jan Merell: Mozaika z třetího zasedání II. vatikánského koncilu</i>
	strojopis článku <i>De praecipuis muneribus a christianis nostrae aetatis implendis (Diskuse o čtvrté kapitole 13. schématu)</i> (Duchovní pastýř č. 5/1965, str. 84)
	strojopis článku o projednávání 13. schématu na 2. vatikánském koncilu, začíná slovy "S napětím a netrpělivostí" (Duchovní pastýř č. 4/1965 ¹⁸² , str. 66)
	strojopis článku <i>13 Schéma</i> (Duchovní pastýři č. 3/1965 ¹⁸³ , str. 48)

¹⁸² Článek vyšel pod názvem *Diskuse o 13. schématu Signa temporis*

¹⁸³ Článek vyšel pod názvem *Ecclesia in mundo huius temporis. Historie, cíl, obsah a význam 13. schématu*

21 Jan Merell: články o 2 VC	strojopis článku bez nadpisu, začínající slovy "Na mariánský svátek Mateřství Panny Marie ..."
22 Koncepty k Dei verbum a instrukci PBK	koncept českého překladu Dei verbum
	fragment konceptu článku o Dei verbum
	konceptu článku o Dei verbum ¹⁸⁴
	koncept českého překladu Instrukce o historické věrohodnosti evangelií
23 Instrukce PBK „O historické věrohodnosti evangelií“	strojopis článku: <i>Instrukce Papežské biblické komise z 21. 4. 1964 "O historické věrohodnosti evangelií"</i> ¹⁸⁵
	čistopis českého překladu <i>Instrukce o historické věrohodnosti evangelií</i>
24 Před- a pokoncilní dokumenty a články o nich	Sacra congregatio De seminariis et studiorum universitatibus: <i>De latina lingua. Rite excolenda</i> . Epist. ad Excellentissimos Locorum Ordinarios, Romae, 1958
	3 listy A4 strojopisu popularizačního článku o obnově diakonátu (bez nadpisu a uvedení autora)
	11 listů strojopisu A4 českého překladu dokumentu <i>Misijní úloha laiků</i> , adresovaného ordinářům Posvátnou kongregací pro evangelizaci světa (letnice 1970)
	2 listy A4 strojopisu - překlad článku <i>Jáhenská služba</i> , který napsal Puech do bulletinu diecéze 9. 4. 1970 (překladatel neuveden)
	strojopis <i>POZNÁMKY pro teologickou komisi k předloze DE SACERDOTIO MINISTERIALI</i> ¹⁸⁶
	volné listy A4: Synodus Episcoporum: <i>De sacerdotio ministeriali</i> . Lineamenta argumentorum de quibus disceptatibur in secundo coetu generali, 1971
	A4, sešito: Synodus Episcoporum: <i>De iustitia in mundo</i> . Lineamenta argumentorum de quibus disceptatibur in secundo coetu generali, 1971
25 Bible a inspirace	rukopis <i>Vznik a neporušenost evangelií</i>
	dvoje krátké rpp. poznámky <i>Jericho</i> a <i>Ain Fescha</i>
	několik listů (s.195–206) o autorství evangelií z nezjištěné české knihy dvě strany (s. 221, 224) českého textu encykliky <i>Providentissimus Deus</i>
	český text <i>Providentissimus Deus</i> (bez str. 221 a 224)
	strojopis článku <i>Co jsem vykonal na Zemi ? Četl jsem bibli</i>
	12 listů rpp. výpisků z více pramenů na téma inspirace Bible
	výpisky z knihy Aloise Stögera: <i>Bible jako kniha pro život</i>
	do češtiny přeložený úvod ke knize W. K. Grossouwa: <i>Biblische Frömmigkeit. Betrachtungen zum geist des Neuen Testaments</i> .
	12 listů rpp. výpisků či překladu nezjištěné publikace
	další kratší články, výpisky apod. na téma Bible a inspirace

¹⁸⁴ přepracováním tohoto konceptu vznikl článek *Písmo svaté v životě církve*, otištěný v *Duchovním pastýři* 1967, roč. 17, č. 5, s. 82

¹⁸⁵ tento strojopis vznikl přepracováním stejnojmenného článku, který vyšel v *Duchovním pastýři* 1964, roč. 14, č. 10, s. 182

¹⁸⁶ V závěru jsou navíc připojeny poznámky ke schématu *O spravedlnosti ve světě* (*De iustitia in mundo*).

Karton III	
Inventární číslo	Obsah
26 Bible v české kultuře 1	strojopis A5 o evangeliáři z býv. piaristického kláštera v Praze
	strojopisy článků pro Katolické noviny a kapitol z knihy <i>Bible v českých zemích</i>
27 Bible v české kultuře 2	strojopisy článků pro Katolické noviny a kapitol z knihy <i>Bible v českých zemích</i>
28 Polemika s Lehmannem	strojopisné výpisky či překlad knihy Gerharda Dautzenberga <i>Jesus-Report a novozákonní bádání</i>
	strojopisné výpisky či překlad knihy Karlheinz Müllera <i>Zrození rabbiho J. z ducha Kumránu</i>
29 Kumrán	strojopisy článku <i>K Chrysostomovu výkladu Matoušova evangelia</i>
	rukopisné výpisky z knihy Jeana Becq <i>Bible a archeologie</i>
	rukopisné výpisky Jana Merella k archeologickým výzkumům v Palestině
	rukopisy textů o archeologii
	seriál článků <i>Svědkové v hliněných nádobách</i> , uveřejněný v Českém zápase (šifra <i>SkH</i>)
	měsíčník <i>Křesťanská revue</i> , roč. 1958, č. 10, s článkem Miloše Biče <i>Kumránské svitky</i>
	měsíčník <i>Křesťanská revue</i> , roč. 1961, č. 2, s poznámkou Alexadra Havránka <i>Z diskuse o kumránském učiteli spravedlnosti</i>
	výstřížek článku <i>Bar Kochbovy dopisy objeveny z Kostnických jisker</i> , roč. 1960, č. 25, šifra <i>fp</i>
	výstřížek krátkého článku <i>Studium quamranských svitků z Lidové demokracie</i> , roč. zřejmě 1962, 25.2., autor neuveden
	měsíčník <i>Věda a život</i> , roč. 1959, č. 9, s článkem Josefa Češky <i>Svědectví jeskyní u Mrtvého moře</i>
	Kopie článku Nikolausa Adlera <i>Die Bedeutung der Qumrân-Texte für die neutestamentliche Wissenschaft</i> (Význam kumránských textů pro novozákonní vědu)
	kopie fotografií a map, majících vztah ke kumránským nálezům
	čtvrtletník <i>The Biblical Archaeologist</i> , roč. 1950, č. 3
	článek Stanislava Segerta <i>Nálezy u Mrtvého moře</i>
	první list článku Jana Merella <i>Sensační objevy v Judské poušti</i>
článek Alexandera Kerrigana <i>Animadversiones in novum testamentum documentis Qumrân illustratum</i>	
30 O Kumránu populárně	výstřížek článku <i>Pourquoi cette curiosité ?</i> , Daniel Rops, La Croix, 25. 4. 1957
	článek Maurice Montabrého <i>Le plus sensationnel manuscrit des temps modernes</i> ¹⁸⁷
	článek Maurice Montabrého <i>Découverte du manuscrit du Livre d'Isaïe</i> ¹⁸⁸
	obsah 1. čísla <i>Revue de Qumran</i> s připojeným článkem Miloše Biče <i>Poklad v Judské poušti</i>

¹⁸⁷ Článek vyšel v *Le Figaro littéraire* dne 26. 2. 1949

¹⁸⁸ Článek vyšel v *Le Figaro littéraire* dne 26. 2. 1949

30 O Kumránu populárně	tři články Jana Merella ze seriálu <i>Patnáct let objevů v Judské poušti</i> , otištěného v Katolických novinách
	úvodní list týdeníku Kostnické jiskry ze dne 20. dubna 1961 s články o kumránských nálezech
	list věstníku Židovské náboženské obce č. 10/XXII s článkem <i>Pozoruhodný nález v jeskyni Judské pouště</i>
	list Lidové demokracie s článkem Jana Merella: <i>Vzácný nález hebrejského svitku proroka Izaiáše</i>
	čtrnáctideník Zápisník, ročník V, č. 8 s článkem Milana Zubka <i>Tajemství Chirbet Kumránu</i>
	výstřižek článku F. Vápeníka <i>Tajemství svitku od Mrtvého moře</i> z týdeníku Český zápas
	výstřižek článku Mojžíra A. Beneše <i>Poklad v Judské poušti</i> z týdeníku Český zápas, 1961/22
	týdeník Kostnické jiskry, č. 38, ze dne 8. 11. 1956 se článkem Luďka Brože <i>Dvě stě tun zlata a stříbra</i>
	výstřižek článku <i>Nad rukopisy Mrtvého moře a Judské pouště</i> z Katolických novin 23.2.1958
	výstřižek článku Rudolfa Ströbingera <i>Nové objevy u Mrtvého moře</i> z Lidové demokracie ze dne 13. 8. 1961
	výstřižek článku <i>Vzácný nález biblických textov</i>
	týdeník Kostnické jiskry, č. 7–8, ze dne 17. 2. 1949 se článkem S. Segerta <i>Nové rukopisy Starého Zákona</i>
	výstřižek článku Jana Merella <i>K objevům u Mrtvého moře</i> z Lidové demokracie 12. 10. 1957
	výstřižky seriálu článků Jindřicha Mánka <i>Qumránské nálezy a jejich význam</i> z Českého zápasu, ročník 1959
	výstřižek článku S. Segerta <i>Kniha války synů světla se syny tmy</i> z týdeníku Kostnické jiskry, z 10. 3. 1949
nenadepsaný text článku Jana Merella o kumránských objevech	
31 Jan Merell: články o Bibli	<i>O originálech Nového Zákona</i> (název periodika nezjištěn)
	<i>Nový důkaz věrohodnosti a starobylosti evangelia sv. Jana</i> (Duchovní pastýř 1957, roč. 17, č. 6, s. 102)
	<i>Sedmdesátiny univ. prof. Mons Thdra Karla Kadlece</i>
	<i>Quid mihi, et tibi est mulier ?</i> (Duchovní pastýř 1957, roč. 17, č. 1, s. 4)
	strojopis článku o Ježíšových pašijích (bez uvedení názvu)
	výstřižek a strojopis článku <i>Staletá svědectví egyptských papyrů</i> (Lidová demokracie, 26. 5. 1957)
	<i>Svědectví vykopávek tvrze Antonia</i> (Lidová demokracie, 6. 4. 1958)
	strojopis článku o Siblyllině proroctví (Duchovní pastýř 1956, roč. 16, č. 8, s. 143–144 a č. 9–10, s. 180–181)
série 7 článků: <i>Bible, nejméně zachovaná kniha starověku.</i>	
32 Jan Merell: Články a kapitoly o sv. Pavlovi	Strojopis <i>Úvodem</i> : text stejnojmenné kapitoly z knihy <i>Mluví k nám sv. Pavel</i>
	strojopis <i>Sv. Pavel a otázky dneška</i>
	výstřižek s článkem <i>Duchovní otec a jeho syn. Sv. Pavel a sv. Timotej</i> a strojopis tohoto textu

33 Přednáška o sv. Pavlovi	publikace Hans Meiser: <i>Auf den Spuren des Apostels Paulus</i> , 1965, obsahující popisky diapozitivů s výkladem a metodický návod k přednášení strojopis – stručné české popisky diapozitivů k přednášce heslovité rukopisné poznámky Jana Merella k přednášce
34 Jan Merell: různé články	výstřižek článku Jana Merella <i>Podle sv. Marka</i> z Katolických novin z 2. 9. 1973 strojopis článku <i>Sint castae deliciae meae Scripturae Tuae /S. Augustinus. Conf. XI, 2/</i> . (Duchovní pastýř 1958, roč. 8, č. 8, s. 142) článek <i>Malá reportáž o velkém objevu</i> koncept článku <i>Prokurátor Pontský Pilát</i> (Duchovní pastýř 1962, roč. 12, č. 3, s. 43) předmluva k vydání Nového zákona v překladu Rudolfa Cola strojopis článku k 60. narozeninám Josefa Plojgara a žádost šéfredaktora Duchovního pastýře o takovýto článek strany 3 a 4 Katolických novin z Vánoc 1961 strojopis článku <i>Meditace nad rodokmenem Ježíše Krista</i> (Katolické noviny, Vánoce 1961) Katolické noviny ze dne 6. srpna 1961 s článkem <i>Do svědomí lidstva</i> Strojopis článku <i>Nový doklad věrohodnosti novozákonního textu</i> (Duchovní pastýř 1961, roč. 11, č. 9, s. 163)
35 Nový latinský žaltář	strojopis článku o úpravě breviáře a novém překladu žaltáře do latiny, tzv. Psalterium Pianum článek o novém žaltáři: 15 stran rpp. na tvrdém papíře zlomek otištěného textu o novém překladu žalmů do latiny
36 Nový latinský žaltář 2	list z týdeníku Duchovní pastýř s motu proprio Pia XII. o užívání nového latinského překladu žalmů při modlitbě kněžských hodin článek Jana Merella <i>Starý a nový žaltář</i> z Dobrého pastýře č. III/20, s. 309–311 a č. III/21, s. 328–330 článek Jana Merella <i>Nový překlad žalmů</i> z Dobrého pastýře II/14, s. 212–214 článek Jana Merella <i>Několik nesprávně užívaných textů na kazatelně a nový překlad žaltáře</i> z Dobrého pastýře II/16, str. 241–243 článek Ansgara Fallera <i>K novému překladu žalmů</i> (překlad B. Chladil) z časopisu Museum 1947/1, s. 6–14 článek Jana Merella <i>Nový žaltář předzvěst reformy breviáře ?</i> z Duchovního pastýře 1951/9, s. 7–12 dokončení článku Jana Merella <i>Nový žaltář předzvěst reformy breviáře ?</i> z Duchovního pastýře 1951/10, s. 12–13 nenadepsaný strojopis textu Jana Merella o novém překladu žaltáře podle přednášky A. Bea článek Jana Merella <i>Nový latinský překlad žaltáře</i> z Časopisu katolického duchovenstva, 111/1, s. 16–20 článek Ansgara Fallera <i>K novému překladu žalmů</i> , patrně z Dobrého pastýře, s. 131–134 (má jiný text než stejnojmenný článek z čas. Muzeum)
37 Různé	čtvrtletník <i>Der Aushang</i> , Herbst 1964 článek Blahoslava Hrušky <i>Objevitel řeči Chetitů</i> o prof. Bedřichu Hrozném

37 Různé	Výstřížek článku Karla Husárka <i>Svatováclavská tradice v našem vojsku</i> z Lidových listů z 27. 9. 1936
	výstřížek článku D. F. Polanského <i>Svatováclavský odkaz</i> z nezjištěného periodika
	výstřížek článku Václava Medka <i>K připomínce sv. Antonína, opata (251–356)</i> z nezjištěného periodika
	čistopis překladu článku <i>Evangelium podle sv. Marka</i> od L. Cerfauxe
	český překlad textu <i>Správné chápání bible</i> od H. Schäufoleho
	věstník České akademie věd a umění, s vloženými výstřížky odjinud článek P. Krolla <i>Das Wort der Genesis. Stammt der Mensch vom Affen ab ?</i> z Tag des Herrn, roč. 1957, č. 9/10 s připojenými několika Merellovými rp. poznámkami

Karton IV	
Inventární číslo	Obsah
38 Biblistické sešity	6., 9., 15. a 18. sešit řady <i>Biblische Skizzen</i> , 1943–1948
	řada <i>Bibelbrief</i> , č. 1-24, 1935-1939
	<i>Der katholische Gedanke</i> , Heft 2, Juni 1966, 22. Jahrgang
	<i>Kath. Bibelbewegung</i> , Nummer 1, Januar 1936
	<i>Kath. Bibel-Werk</i> , Nummer 2, October 1938
	Joh. Evang. Belser: <i>Die Apostelgeschichte</i> . 1908
39 Literatura (německy) ¹⁸⁹	kopie článku Waltera Kaspera <i>Schrift und Tradition – eine Quaestio disputata</i> ¹⁹⁰
	kopie článku Hanse Bernharda Meyera <i>Von der liturgischen Erneuerung zur Erneuerung der Liturgie</i> ¹⁹¹
	Kapitola <i>Fragen der Theologie und der religiösen Lebens</i> z nezjištěného sborníku (str. 587–592)
40 Papyry a biblistická literatura	<i>Revue de Qumran</i> , prezentace 1. čísla, Letouzey et Ané, Paris, 1958
	<i>Revue de Qumran</i> , 1. číslo, 1. část, Letouzey et Ané, Paris, 1958 uvnitř vloženo několik materiálů k Izraeli
	strojopis textu <i>Staroslovanská bible a její význam pro český národ</i> ; (Weingart, Miloš: Rukověť jazyka staroslověnského, Praha, 1937, s. 26 n)
	text článku <i>Olomoucká bible</i> (prof. Josef Vašica, 1933)
	týdeník <i>Tag des Herrn</i> , nr. 1/2 + 3/4, Leipzig, 1971
	časopis <i>Fetes et saison</i> , No. 120, 1957: <i>les Manuscrits de la Mer Morte</i> závěr neidentifikovaného německého textu: Polemika s názory, které Kristovu postavu v evangeliích vidí jako promítnutí esénské tradice
	kopie článku A. Rolla: <i>I manoscritti di Qumran e i Vangeli</i>
41 Scripta recenter edita 1	6 čísel věstníku <i>Scripta recenter edita</i> z let 1964–1965
42 Scripta recenter edita 2	7 čísel věstníku <i>Scripta recenter edita</i> z let 1965–1967

¹⁸⁹ Každý ze tří článků v tomto inventárním čísle pochází z jiného sborníku

¹⁹⁰ článek ze stran 205 - 214 sborníku, opatřeného razítkem knihovny Papežské lateránské univerzity

¹⁹¹ článek ze stran 81 - 96 sborníku, opatřeného razítkem Papežské lateránské univerzity

43 Rozjímání o radostném růženci	rukopis: Jan Merell: <i>Rozjímání o růženci radostném</i>
44 Rozjímání, modlitby	Rozjímání Mt 8
	Adventní zamyšlení, meditace, modlitby
	Velikonoční zamyšlení, meditace, modlitby
45 Nedělní meditace cyklu B	strojopisy meditací na nedělní čtení cyklu B; dvě neúplné série: u jedné poznámka „Läpple“, u druhé „podle Ratzingera“
46 Homilie 1	dop. obálka <i>Xus Rex</i> : homilie, poznámky k nim, rozjímání a modlitby ke Slavnosti Ježíše Krista Krále
	dop. obálka <i>S.S. I/III</i> : homilie o svatých a poznámky k homiliím
	dop. obálka <i>Sancti IV-VI</i> : homilie o svatých a poznámky k homiliím
	obálka <i>Křest Páně</i> : homilie a rozjímání ke svátku Křtu Páně
47 Homilie 2	dop. obálka <i>Svatá rodina</i> : homilie a žádost o článek do <i>Katolických novin</i>
	obálka <i>Sv.Štěpán</i> : homilie k tomuto svátku
	obálka <i>31/XII</i> : řada homilií, několik modliteb, 2 kázání kard. Bengsche
	obálka <i>2. neděle po Narození Páně</i> : homilie
	obálka <i>24.12.</i> : homilie (pouze 2)

Karton V	
Inventární číslo	Obsah
48 Homilie 3: slavnosti	obálka 25: Převážně homilie, ale též modlitby, meditace a úvahy k zamyšlení (jedna nadepsaná "z Tag der Herrn 1976") ke slavnosti Narození Páně
	obálka <i>Svátky P.M.</i> : řada homilií k mariánským slavnostem, svátkům a památkám; článek Stanislava Šamárka o klášteře Panny Marie Sněžné, článek <i>Drážďanský manifest</i> , meditace <i>Mariina víra</i> , přílohy <i>Oběžníku</i> , další texty
49 Homilie 4: adventní	obálka <i>Adventní neděle A</i>
	obálka <i>Adventní neděle B</i> : homilie
	obálka <i>C. Advent</i> : homilie a meditace
	obálka <i>Advent. Feriální perikopy</i>
50 Homilie 5: postní	obálka <i>Postní neděle A</i>
	obálka <i>Postní ferie</i>
	obálka <i>Postní neděle B</i>
	obálka <i>B neděle postní</i>
	obálka <i>Postní ferie. Postní doba</i>
51 Homilie 6: velikonoční	obálka <i>Neděle po velikonocích A</i>
	obálka <i>Velikonoční neděle B</i>
	obálka <i>Velikonoční neděle C</i>
	obálka <i>Velikonoce. B. Neděle.</i>
52 Homilie 7: mezidobí	obálka <i>2-7 Neděle C</i>
	obálka <i>C hom.</i>
	obálka <i>Neděle b.roku A.11-20.21-33</i>
	obálka <i>A.2-10 p. a.</i>
	obálka <i>2 neděle b. roku C</i>

53 Homilie 8: různé	obálka <i>bl. Anežka, sv. Vojtěch</i>
	obálka 8/XII
	obálka <i>St. Zákon II. Samuel</i>
	obálka <i>Všech svatých I</i>
	obálka <i>Všech svatých II</i>
	obálka <i>Seslání Ducha Svatého I</i>
	obálka <i>Seslání Ducha Svatého II</i>
	obálka <i>modlitba k Duchu svatému; Jan 14</i>
	obálka <i>K.u.P., s. 130-131, cykl. A nebo B</i>
	obálka <i>Homiletické dílo, překlad, s. 31-47</i>
	obálka <i>Homilie různé</i>
obálka <i>Svatováclavské milénium: kázání k miléniu</i>	
54 Homilie 9: L, Mt, Zj, J	obálka <i>Jo.Apoc.:</i> homilie + 2 modlitby
	obálka <i>Mt:</i> homilie, poznámky k nim, modlitby
	obálka <i>Luk</i>
55 Homilie cizí	pastýřský list českých a moravských ordinářů ke slavnosti Ježíše Krista Krále z r. 1978
	strojopis kázání prof. Juránka z r. 1981 na Svátek Nanebevzetí Panny Marie

Karton VI	
Inventární číslo	Obsah
56 Der Katechet und Prediger. Cykly A a C	český překlad textů z časopisu <i>Der Katechet und Prediger</i> , roč. nezjištěn, neúplné
	český překlad textů z časopisu <i>Der Katechet und Prediger</i> , cyklus C, roč. 1974 ad. ¹⁹² , neúplné
57 Der Katechet und Prediger. Cyklus B	český překlad textů z časopisu <i>Der Katechet und Prediger</i> , cyklus B, roč. 1973 ad. ¹⁹³ , neúplné
58 Hlasy z Dachau	pozvánka na setkání u příležitosti 15. výročí osvobození koncentračního tábora Dachau
	3 čísla zpravodaje - okružního listu <i>Stimmen von Dachau</i>
	strojopis kázání Heinze Römerina, šířeji zmiňující koncentrační tábor
59 Fakultní rada 1951–1959	zápisy z jednání fakultní rady z let 1951–1959
60 Fakultní rada 1960–1969	zápisy z jednání fakultní rady z let 1960–1969
61 Fakultní rada 1968–1974	fotografie nezjištěného kněze, zřejmě člena pedagogického sboru CMBF zápisy z jednání fakultní rady z let 1968–1974

¹⁹² Text překladu pro roční cyklus C, uložený ve fondu, vznikl sloučením překladů z více ročníků stejného liturgického cyklu

¹⁹³ Text překladu pro roční cyklus B, uložený ve fondu, vznikl sloučením překladů z více ročníků stejného liturgického cyklu

Závěr

Shrnutí dosažených výsledků

První kapitola poskytuje zájemci základní přehled o životě Jana Merella, jeho působení na teologické fakultě a nejdůležitějších publikacích. Obsahová prezentace jednak podává souhrnné informace o archivním fondu a také prezentuje některé zvláště zajímavé archiválie, resp. myšlenky z nich.

V rámci zpracování archivní pomůcky jsem provedl inventarizaci archivního fondu Jan Merell. Před zahájením této diplomové práce byl tento fond rozříděn jen hrubě na úrovni kartonů, pouze menší část archiválií byla rozdělena do sloh. Některé obsahově související archiválie navíc byly uloženy v různých kartonech, což by případné bádání ještě více prodlužovalo. Zpracovaná archivní pomůcka spolu s obsahovou prezentací badatelům výrazně usnadní orientaci ve fondu.

Shrnutí poznatků

Liturgická reforma

Za cenné považuji archiválie, potvrzující Merellovu spolupráci na překladech, organizovaných Českou liturgickou komisí, pro potřeby liturgické reformy již v polovině 60. let. Tyto archiválie dokládají kromě samotné Merellovy práce také významnou roli Josefa Kunického.

Naproti tomu archiválie, vztahující se k přípravě Prozatímních lekcionářů z doby o něco pozdější (z počátku 70. let) spolehlivě svědčí pouze o známém faktu, že Jan Merell byl členem Bognerovy překladatelské skupiny. Do nejasné otázky podílu Bognerových spolupracovníků na znění tohoto překladu světlo nevnášejí.

Nepublikované texty

Mezi archiváliemi fondu Jan Merell jsem identifikoval tři významnější nepublikované práce. Ve dvou z těchto tří případů se jedná o vlastní texty Jana Merella. Prvním z těchto vlastních textů je delší verze exegeze listu Filipánům,¹⁹⁴ z níž byly v časopise *Duchovní pastýř* publikovány pouze části meditací a modlitby. V druhém případě se jedná o Merellovu revizi překladu části evangelia podle Matouše.¹⁹⁵

---

¹⁹⁴ Inventární číslo 11 Exegeze listu Filipánům - delší text.

¹⁹⁵ Inventární číslo 7 Liturgická reforma - překlady 2. strojopis *Návrh liturgického textu. Květná neděle. Mt 26,36-75; 27,1-54. Opravené znění.*

Z oblasti homiletiky zasluhuje pozornost značně rozsáhlý nepublikovaný překlad z německého časopisu *Der Katechet und Prediger*, který by mohl být rovněž Merellovým dílem. Za zmínku jistě stojí také strojopisné překlady jiných originálů (nejčastěji zmiňovaným autorem je Läßle), jejichž celkový rozsah je v řádu stovek stran. A pochopitelně také rukopisné texty homilií, kterých jsou řádově tisíce stran různého formátu (převážně cca A6).

Další témata

Obsah archiválií spolu s dalšími prameny, které jsem využil při zpracování této diplomové práce, potvrzují to, že zájem Jana Merella o církevní dění výrazně přesahoval rámec biblistiky a teologické fakulty. Ukazují mimo jiné, jak byl 2. vatikánský koncil pro Jana Merella takřkajíc „srdeční záležitostí“. Jeho zájem jak o samotné koncilní dění, tak i o pokoncilní směřování církve v některých ohledech (např. obnova trvalého jáhenství či laický apoštolát) sahal daleko za horizont biblistiky.

Některé archiválie fondu také ukazují, jak se Merell snažil zapojit své vědecké vzdělání a rozhled i do služeb obrany věrohodnosti Bible, historičnosti a božství Ježíše Krista a obrany křesťanství vůbec. Vážně se zabýval námitkami proti křesťanství a jeho nadpřirozenému původu a shromažďoval – i z cizojazyčné literatury¹⁹⁶ – údaje na jeho obranu.

Ve fondu se nacházejí obálky, použité Merellem pro archivaci homilií, a odeslané přelomu 70. a 80. let 20. století na jeho adresu nakladatelstvími, vydávajícími biblistickou literaturu. To naznačuje, že jeho zájem o kontakt se světovou odbornou literaturou přetrvával do vysokého věku.

Závěry

Za nepochybný přínos této diplomové práce považuji výrazné zlepšení přehlednosti archivního fondu Jan Merell díky provedení jeho inventarizace, včetně zpracování archivní pomůcky. U některých archiválií fondu se mi také podařilo identifikovat buď publikované práce Jana Merella, k nimž se vztahují nebo jeho práci, s níž souvisejí, případně originální text, z něhož byly přeloženy. Vše výše uvedené by mělo usnadnit budoucí bádání ve fondu.

---

¹⁹⁶ viz Inventární číslo 28 Polemika s Lehmannem.

Obsah fondu potvrzuje známé a publikované skutečnosti o životě a práci Jana Merella. Některé archiválie fondu obsahují texty, které mnou prostudovaná literatura nezmiňuje. Tyto archiválie sice nepřinášejí nové poznatky zásadního významu, ale snad mohou alespoň v jednotlivostech pomoci upřesnit obraz života Jana Merella, jeho práce a myšlení. Za zvláště významné považuji text delší katecheze Listu Filipánům, Merellův výklad a připomínky k dekretu *De institutione sacerdotali*, archiválie k překladům, organizovaným Českou liturgickou komisí a také homilie, mezi nimiž mají kromě rukopisů výrazné místo překlady z časopisu *Der Prediger und Katechet*.

Seznam použitých zkratk

ČEP	Bible. Český ekumenický překlad.
J	Evangelium podle Jana
L	Evangelium podle Lukáše
Mt	Evangelium podle Matouše
Zj	Zjevení Janovo
CDČT	Centrum dějin české teologie
CLK	Centrální liturgická komise
CMBF	Cyrlometodějská bohoslovecká fakulta
CMVKD	Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva
DK	dogmatická konstituce
KN	týdeník Katolické noviny
MKI	Ministerstvo kultury a informací
MO	Místní organizace
MŠK	Ministerstvo školství a kultury
MVKD	Mírový výbor katolického duchovenstva
náhr.sl.	náhradní sloha
ONV	Obvodní národní výbor
PBK	Papežská biblická komise
PuK	Der Prediger und Katechet (časopis)
rpp.	rukopisy, rukopisný
SJ	Societas Iesu (Tovaryšstvo Ježíšovo, jezuitský řád)
SÚC	Státní úřad pro věci církevní
ÚNV	Ústřední národní výbor
2VC	2. vatikánský koncil

Seznam literatury

ANONYMUS. Za profesorem ThDr. Janem Merellem. *Duchovní pastýř* 1987, roč. 36, č. 1, s. 15–16.

BALÍK, Jan – KYLIÁNOVÁ, Irena. *S největší vděčností. Rozhovor s P. Bohumilem Kolářem*. Praha: Malík Jan – Nové město, 2013.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Letnice dvacátého století: druhý vatikánský koncil a české země*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2012.

BARTOŇ, Josef. *Moderní český novozákonní překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2009.

BARTOŇ, Josef. *Pět českých novozákonních překladů: Nové zákony od Českého ekumenického překladu do roku 1989*. Praha: Česká biblická společnost, 2013.

BARTŮNĚK, Václav. Jan Merell. In MERELL, Jan: *Kázání na hoře*. Praha: Česká katolická Charita 1964, s. 77–88.

BENEŠ, Josef. Vzpomínám. In POKORNÝ, Ladislav (ed.): *Slovo a život: sborník studií vydaný k sedmdesátým narozeninám prof. ThDr. Jana Merella, děkana Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Litoměřicích*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1974, s. 10–12.

BIČ, Miloš. Před třiceti lety. In POKORNÝ, Ladislav (ed.): *Slovo a život: sborník studií vydaný k sedmdesátým narozeninám prof. ThDr. Jana Merella, děkana Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Litoměřicích*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1974, s. 13–17.

Centrum dějin české teologie, digitalizovaný archiv osobních spisů profesorského sboru teologické fakulty.

HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 98.

HOFMANN, Bedřich. *A kdo vás zabije... : Život a utrpení kněžstva v koncentračních táborech*. 2. vydání. Přerov: Společenské podniky, 1946.

KUBALÍK, Josef. Ze vzpomínek prof. ThDr. Jana Merella. *Duchovní pastýř* 1987, roč. 36, č. 10, s. 156–157.

Lekcionář. Nedělní cyklus B. Prozatímní český text. Sekretariát České liturgické komise, Praha, 1972.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Jan Merell.

MÁDR, Otto. *V zápasech za Boží věc. Vzpomínky, texty a rozhovory*. Praha: Vyšehrad, 2007.

MERREL, Jan: How they suffered and died. In EHRMANN, František – HEITLINGER, Otta – ILTIS Rudolf (eds.): *Terezín*. Praha: Rada židovských náboženských obcí, 1965.

MERREL, Jan. *Listy apoštola Pavla z vězení: Překlad a výklad listu k Efesanům a Kolosanům*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1976.

MERELL, Jan. *Nouveaux fragments du Papyrus 4*. Paris: J. Gabalda et compagnie, Paris, 1938

MERREL, Jan. Úvodní slovo děkana Dr. Jana Merella. In MERREL, Jan (et al.). *Sborník přednášek IV. teologického kurzu pro kněze 1973*. Litoměřice: Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Praze se sídlem v Litoměřicích, 1973.

NOVOTNÝ, Vojtěch. *"Běda církvi ...": Bonaventura Bouše burcuující*. Praha: Karolinum, 2012.

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990: Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007.

NOVOTNÝ, Vojtěch. Merell, Jan. *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*. Nordhausen: Verlag Traugott Bautz, 2013, sv. 34, s. 959–962.

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Odvaha být církví. Josef Zvěřina v letech 1913–1967*. Praha: Karolinum, 2013.

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Teologie ve stínu: Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007.

NOVOTNÝ, Vojtěch – VAŇÁČ, Martin – KUNŠTÁT, Miroslav. *Biografický slovník katolických teologických fakult v Praze 1891–1990*. Praha: Karolinum, 2013, s. 89–91.

Nový překlad Písma svatého. Překlad s výkladem. Nový zákon. Překlad s poznámkami. Svazek 15: Čtyři evangelia. Praha, Kalich, 1973.

PAULAS, Jan – ŠEBEK Jaroslav (ed.). *Katolické noviny 1949-1989*. Praha: Katolický týdeník, 2009.

PETRÁČEK, Tomáš. *Bible a moderní kritika: česká a světová progresivní exegeze ve víru (anti-) modernistické krize*. Praha: Vyšehrad, 2011.

PRIMUS, Jan. *Jan Merell jako překladatel a biblista* [rukopis] : Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013.

TICHÝ, Ladislav. Jan Merell, papyrus P4 a význam novozákonních spisů dnes. In BROŽ, Jaroslav – MIKULICOVÁ, Mlada (eds.): *Sborník Katolické teologické fakulty, sv. VIII: K 100. výročí narození prof. ThDr. Jana Merella*. Praha: Karolinum, 2006, s. 146–153.

Ústav pro studium totalitních režimů. *Archiv bezpečnostních složek*. [2015-04-28] <<http://www.abscr.cz/cs/vyhledavani-archivni-pomucky>>.

VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po II. světové válce*. I. díl, Praha: Zvon, 1990.

VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po II. světové válce*. II. díl, Praha: Zvon, 1990.

VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2001.

VODIČKOVÁ, Stanislava (ed.). *I zvíře mělo více útrpnosti než člověk. Paměti patera Františka Štveráka, vězně nacistického a komunistického režimu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013.

ZEDNÍČEK, Miroslav. Prof. ThDr. Jan Merell. In BROŽ, Jaroslav – MIKULICOVÁ, Mlada (eds.): *Sborník Katolické teologické fakulty, sv. VIII: K 100. výročí narození prof. ThDr. Jana Merella*. Praha: Karolinum, 2006, s. 9–15.

Přílohy

Hymnus na Krista z Listu Filipanům, verše 2,6–11

(Překlad Jana Merella z delší verze exegeze Listu Filipanům¹⁹⁷)

*On totiž, ač božské přirozenosti,
– nepokládal to za věc uloupenou, že je roven Bohu –
nýbrž sám sebe zbavil (slávy),
přijal přirozenost nevolníka
a stal se jedním z lidí.
A v podobě člověka se ponížil,
v poslušnosti podstoupil smrt
a to smrt kříže.
Proto ho Bůh povýšil a dal mu
jméno nad každé jiné jméno,
aby ve jménu Ježíšově pokleklo
každé koleno – na nebi, na zemi i pod zemí –
aby každý jazyk ke slávě Boha otce vyznával:
JEŽÍŠ KRISTUS JE PÁN.*

---

¹⁹⁷ Inventární číslo 11 Exegeze listu Filipanům - delší text.